

Taxa poștală plătită în numerar, conform
aprobării Dir. G-le P. T. T. Nr. 30.520/1930

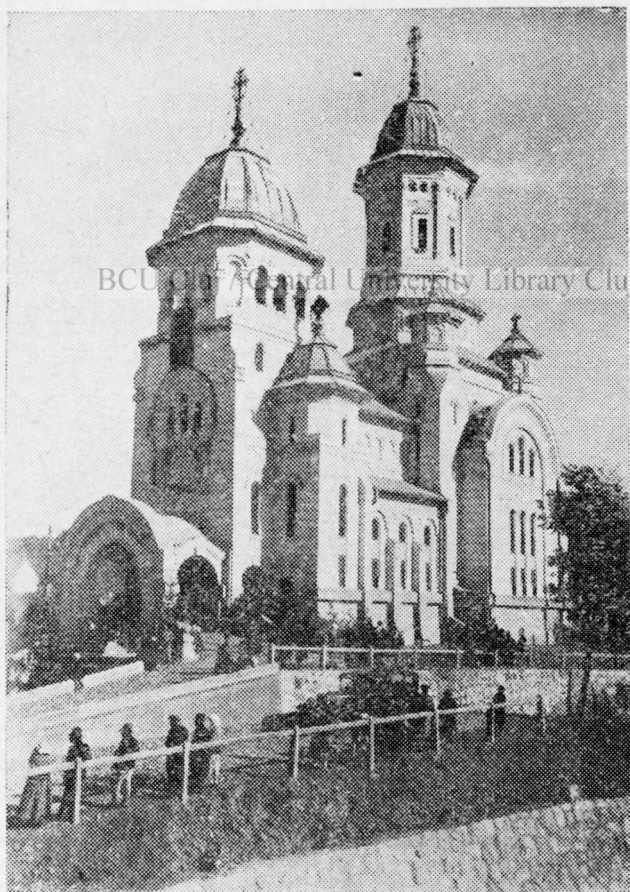
Anul VII, Nr. 3—4

Iulie-August 1943

ROMÂNIA EROICĂ

Director : ION COLFESCU-Delaturda

Redacția și Administrația : București, Strada Antim, 19

Catedrala Ortodoxă din Turda

Imprimeriile „Informația Zilei” Str. Academiei 17. București.

CUPRINSUL :

<i>Semnificația evenimentelor</i>	România Eroică
<i>Crezul meu</i> (versuri)	Ion Alex. Bran-Lemeny
<i>Cuțit cu două tășuri</i>	Ion Colfescu-Delaturda
<i>Basarabia</i> (versuri)	, , , D, Iov
<i>Portul „Dac”</i>	Ion Chelcea
<i>Epigrama românească</i>	Const. Rîuleț
<i>Legenda poemelor mele</i> (versuri) . .	Verona Brateș
<i>Minos și fiul său</i>	Gh. Făcăoaru
<i>Viața economică a României</i> . .	Dr. Florin Codrescu
<i>Dinamizarea vieții naționale</i> —	
<i>Aspecte din județul Turda-Cluj</i> — . . .	Flavius

Cronica:

Comemorarea asasinatului lui Mihai Viteazul;
Schimbările din Italia; Expoziția Anticomunistă dela
București; Cărți; Traduceri; Reviste, etc.

Numai aceia vor purta titlul glorios de educatori ai generațiilor de mâine, cari vor fi în acelaș timp eroi spirituali ai neamului în care au văzut lumina zilei.

Din „Spirit și Materie“
de I. Colfescu-Delaturda

ROMÂNIA EROICĂ

REVISTA PENTRU PROMOVAREA ROMÂNISMULUI

Director:
Ion Colfescu-Delaturda

APARE LUNAR

Redacția și Administrația
București, Str. Antim, 19
Telefon 4.86.16

Semnificația evenimentelor

Numai zeii câștigă victoriile. Noi oamenii nu suntem decât vehicule prin cari se manifestă puterea lor nemuritoare. În frământările noastre cele mici, cași în cele mari, voința divină își are primul și ultimul cuvânt: **Alfa și Omega.**

Dar zeii sunt în ordine spirituală, dincolo de spațiu și de timp, în ordine transcendentă. Omul nu se poate ridica până la ei decât prin sacrificii și eroism, prin lepădarea de sine, prin desmaterializarea vieții. Deaceia îi vedem pe semenii noștri, mari și mici, puternici și insignifianți, agitându-se în scopuri determinate cari stau adesea deacumezisul adevăratelor țeluri la cari trebuie să ajungă.

Iată-i pe anglo-saxoni. Ei au pornit la război cu gândul de a restabili stările de lucruri rezultate din tratatul dela Versailles.

Liga Națiunilor era pe drojdii. Cehoslovacia sfârtecă. Austria, sudeții, incorporați. Renania, Saarul, reocupate de Germania. Din clauzele militare ale acestui tratat nu mai rămăsese nimic.

În China, Japonia, la rândul ei, submina sistematic poziția europenilor, iar în Africa, extinderea italiană amenința grav dominațiunea engleză.

Gibraltarul, Suezul, Indiile; tot eșafodajul șubred al Mării Britanii era expus la grele pericole.

Dar pacea dela 1918 nu putea suferi modificări. Clauzele teritoriale și configurațiile politice rezultate din ele erau fixate pentru eternitate. Ele trebuiau să asigure dominațiunea anglo-saxonă în lume și strivirea pentru totdeauna a puterilor adverse.

Pe de altă parte, o altă beneficiară a păcii dela 1918, Statele Unite ale Americii, urmăreau consolidarea și amplificarea

poziției pe care au dobândit-o în trecutul războiului mondial. Simplă colonie a Marii Britanii, cu două secole în urmă, ea aspiră acum la dominație universală.

La toate aceste aspirațiuni, pe față sau camuflate, se adăugau diabolica putere dizolvantă a iudei și barbaria moscovită îmbrăcată în haina bolșevismului și încadrată în aceeași forță dizolvantă de totdeauna a iudaismului.

Toate acestea forțe unite ridicau la orizont spectrul degradării întregii omeniri la rolul de robot moscovit sau la acela de instrument în mâna plutocrațiilor anglo-saxoni, guvernat și exploatat din umbră de același iudaism internațional care, de milenii, infestază omenirea civilizată.

Aceștea erau zeii cari dominau și guvernau Societatea Națiunilor și pregăteau soarta omenirii pentru lungi secole de sclavaj, mercantilism și întuneric: zeii cari căutau să întoarcă filele istoriei înapoi, zăvorând puterile de afirmare, de progres, de evoluție ascendentă, a popoarelor globului.

Dar în fața lor au luat poziție popoarele tinere, averse de progres, de refacere, de eroism, popoarele înlăturate de la bancașul parazit al vieții. Aceste popoare și-au găsit, ca prin minune, la timpul cel mai critic, conducătorii ari să polarizeze în persoana lor toate aspirațiile de înnoire cari fomentau în surdina în masele adânci de pretutindeni.

Au eșit din necunoscut, din neant, din Marele Tot, din spiritualitatea eternă care conduce destinele omenirii, de dincolo de spațiu și de timp, șampionii puterilor de înnoire, geniile creatoare ale unei noi spiritualizări, ale unei noi involuții a spiritului în materie.

Aceasta e semnificația evenimentelor prin cari trecem. Întrebarea e, se va întoarce omenirea pe urmele ei, se vor opri în loc aspirațiunile popoarelor spre mai bine, spre spiritualizare, spre progres, spre o nouă viață, spre renaștere, spre eroism, sau vor recădea sub dominația spiritelor diabolice, sub puterea genilor destructive dizolvante, cari din toate timpurile, au stat deacurmezișul ridicării popoarelor spre soare, spre lumină, spre spiritualizare, spre Dumnezeuire?

Întrebare chinuitoare pentru mulți, pe deplin rezolvată însă, pentru cine știe să citească în evenimente.

Omenirea nu se mai poate întoarce pe urmele ei. Cea mai mare frământare din istoria ei, cele mai grele suferințe ce au bătut-o vreodată, nu se pot abate asupra ei, pentruca, lăsând în urmă prăpădul apocaliptic, să se întoarcă de unde a plecat.

Alții sunt zeii cari cunosc bătăliile și cari vor dicta la tratativel de pace.

„România Eroică“

Crezul meu

Iată — acest-a-i crezul meu :

Cred în Tine, Dumnezeu,
Cred în codrul de brădet,
Cred în tine tineret...

Cred în Tine, Domn-Isus,
Trăznete, de cad, de sus
Fulgere, de se desfac.
Cred în neamul meu de dac.

Și cu freamătul de brad
Surp urgiile din iad,
Și prin aprige tăceri
Gâtui dușmanii de ieri...

Svârcoli-se-vor în drum.
Prefăcute'n ciob și scrum,
Scârnăviile de lut,
Ce din hoituri s'au născut...

Văd cadavrele umblând
Fariesei surâzând...
Mistui-se-vor în jar
Frânți de gândul meu stelar...

Gândul meu și gândul tău
Vine dela Dumnezeu,
Din al cerurilor crug
Miruind condei și plug...

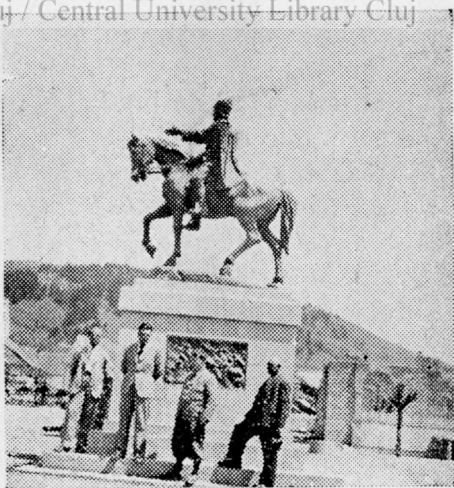
Dați-i crezului sălaş
Cum îi dă cel brav ostaş,
Care cade pentru neam,
Şi măicuța dela geam.

Care stă cu gândul dus
Spre cărarea lui Isus,
Ei prin luptă şi prin vis
Biruința ne-au deschis...

Iată-acesta-i crezul meu:
Cred în Tine Dumnezeu
Cred în codrul de brădet
Cred în tine, tineret...

Ion Al. Bran Lemeny

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Statuia lui Avram Iancu
la Câmpeni

*In lumea care se naște, niciun popor nu poate trăi la
parazit pe socoteala altor popoare.*

Cuțit cu două tăișuri

Cunoscând semnificația evenimentelor epocale pe cari le trăește generația noastră, să ne oprim un moment la gălăgia pe care o fac partenerii bolșevico-anglo-saxoni în jurul dizolvării Internaționalei a III-a.

Toți știm că scopul urmărit prin această disolvare nu este acela de a se renunța la propaganda mondială de bolșevizare a omenirii, ci de a se arunca praf în ochii popoarelor, pentru ca la adăpostul orbirei pe care ar produce-o să se poată lucra cu mai multă intensitate și eficacitate.

Prin desființarea Internaționalei a III-a Stalin crede că a dat o lovitură de maestru, cu atât mai eficace cu cât plutocrații anglo-saxoni nu-și dau seama că prin impunerea ei nu fac decât să urmeze cu mai multă intensitate drumul sinuciderii, de care nu s'au despărțit nici un moment dela încheierea războiului trecut și până în prezent. Nu-și dau seama că nu fac decât să-și introducă calul troian în cetate.

Am arătat cu alte ocazii că nu scopurile conștiente sunt acelea cari ne conduc pașii. Subconștientul este acela care decide de acțiunile și soarta noastră. Omenirea nu se poate întoarce pe urmele ei. Nu se poate să intrăm într-o nouă perioadă de barbarie. La ordinea zilei nu poate fi distrugerea, ci creațiunea.

Creațiunea, regenerarea, primenirea, ridicarea omenirii la o viață nouă, făurirea unui om nou care să nu mai prezinte tarele celui vechiu, este stindardul subconștient în jurul căruia se grupează toți beligeranții. Deosebirea dintre ei e numai aceea că cei ce se aliniază în rândurile Axei sunt șampionii autentici ai lumii noi, care se naște, pe când cei din rândurile adversare nu fac decât să-și camufleze aspirațiile lor adevărate sub măști înșelătoare.

Bolșevicii urmăresc crearea unui om nou, liberat de aspirațiile lui naționaliste și religioase, de ceea ce făcea idealurile lui de viață, rațiunea lui de a fi, de până în prezent.

Omul bolșevic e cu totul adaptat vieții materiale. E omul producției, omul economicului cu totul dăruit materiei pământului. Orice spirăție spre spiritualizare, spre transcendent, e

înăbușită în el. Legătura dintre om și transcendent este definitiv ruptă.

• În ultima analiză omul bolșevic nu e decât un instrument de producție, un animal dt muncă, o mașină în rândul celorlalte mașini produse de geniul lui; este tipul pe care bolșevismul a reușit să-i creeze, în decursul celor două decenii de stăpânire tiranică în cuprinsul imensei Rusii.

Este robotul, lașul, emasculatul, este omul lipsit de voință, de independentă, de personalitate, este instrumentul orb în mâna oricui, e animalul necuvântător, e antiteza omului cult, a omului creștin, e cea mai oribilă creațiune a geniului diabolic destructiv de progres, de evoluție ascendentă, de spiritualitate specific umană.

Poate fi acesta omul nou, omul viitorului; înspre acesta se îndreaptă omenirea în decursul mileniilor de cultură și progres; pentruca să ajungem la acest rezultat s'au sacrificat eroii tuturor veacurilor și de pretutindeni? Simpla întrebare ne dă și răspunsul.

Omul nu-și poate tăia legăturile sale cu transcendentul, nu-și poate tăia izvoarele sale de creațiune. Nu se poate animaliza. Nu-și poate seca izvoarele sale de existență.

Prin crearea unui asemenea om, globul nu poate fi aruncat din nou în haosul, în prăpădul vieții primitive.

Ne găsim în fața unei adevărate aberații care-și are rolul ei, dar în niciun caz, pe acela de a crea și perpetua o asemenea monstruozitate.

Nu ne găsim decât în fața unei recrudescențe a răului, pentruca cu atât mai senin să se poată întruchipa binele; în fața întruchipării unui monstru, pentruca omul regenerat al viitorului să poată apare sub o cât mai strălucită ipostază.

Rățiunea de a fi a înverșunării anglo-saxone nu poate nici ea fi căutată sub altă semnificație, sub alt aspect. S'au coalizat toate puterile iadului, pentruca din retortele suferinței să poată eși cu atât mai pur omul de mâine.

Care va fi omul de mâine, aceasta e întrebarea care se pune acum, aceasta e marea problemă care se desbate acum în cel mai mare război pe care l-a avut vreodată omenirea.

Acest om nou nu poate fi nici într'un caz omul bolșevic și nici omul trecutului, omul mercantilist, omul anglo-saxon.

Această frământare gigantică nu poate avea loc fără ca

zeii nemuritori, de dincolo de spațiu și de timp, să nu fi hotărât spiritualizarea omenirii printr'o nouă involuție a spiritului în materie, prin crearea unui om nou mai bun, mai nobil, mai drept, mai spiritualizat, mai aproape de Dumnezeu; un om care să trăiască eroic în alții și pentru alții, un om al muncii productive solidar cu semenii săi, un om care să dea naștere unei organizații internaționale care să stărpească separatismele paralizatoare și să făurească acea solidaritate care să facă din toate popoarele globului o singură putere creatoare, spiritualizatoare, generatoare a progresului universal care să se reverse binefăcător deopotrivă peste toți făuritorii lui.

Omul robot, omul animalizat, omul mașină de producție, este antiteza omului nou care va trebui să ese din retorica supremelor încercări la cari suntem supuși în acest gigantic război.

Conducerea centrală bolșevică a renunțat la Internaționala a III-a. Scopul renunțării e bine definit: **Să se poată opera nestingherit la distrugerea lumii vechi în profitul creerii robotul, a omului bolșevic.**

Dar zeii nemuritori cari conduc destinele omenirii nu pot fi de acord cu acest țel nimicitor. Ei trebuie să-și atingă scopul cu concursul chiar și al acelora pe cari vor să-i nimicească.

Toți partenerii Diavolului au conlucrat la desființarea Internaționala a III-a, pentru că toți trebuie să coopereze din răspuțeri la propria lor nimicire. Cuțitul e cu două tălșuri.

Sintomele nu întârziază de a se întrezări. Contactul lumii bolșevice cu omul puterilor Axei nu se poate să nu-și producă efectele. Deja avem în teritoriile ocupate organizații cari, cu arma în mână, luptă în contra foștilor lor stăpânitori. Însăși prezența noastră în Transnistria și binefăcătoria noastră influență asupra populației autohtone ne stă în față ca un strălucit exemplu de ceea ce se poate realiza prin exemplul viu, față de odiosul regim antiuman al bolșevicilor.

S'a desființat internaționala a III-a. În ochii celor ce au hotărât această desființare, poate apare orice perspectivă. În ochii celor ce știu să citească în evenimente, evenimentul își are semnificația lui mult mai adâncă.

E începutul sfârșitului. E o primă cădere de pe pedestalul de luptă. Vor urma și altele. E începutul descompunerii.

Tercora bolșevică a creat omul robot. Armatele partenerilor axe duc cu ele pe omul nou spiritualizat care va pune

măine stăpânire pe glob. Eroismul și pilda vie își produc roadele. Descompunerea bolșevismului e pe drum.

Zeii își ating scopurile prin însăși mâna aceloră pe cari vor să-i nimicească.

Pentru noi, desființarea Internaționalei a III-a este începutul sfârșitului pentru Bolșevism.

ION COLFESCU-DELATURDA

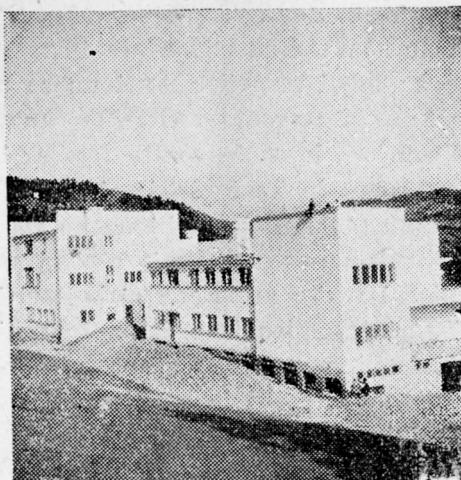
Basarabia

Pe tine Basarabie fecioară,
Te preamărim în cântece de slavă.
Tu, care ai un suflet de vioară
Și-o inimă de pasere'n dumbravă.

Când te-a jertfit istoria nătăngă,
Au plâns : izvorul, codrul și norodul
Și au venit privighetori să plângă
Si-a plâns la Putna'n groapă Voevodul.

Dar braț român s'a înălțat ca luna
Și biruind a lumii fără de lege,
Ți-a dăruit să ai pe totdeauna :
O țară întregită și un rege.

D. IOV

Sanatoriul T. B. C. din Câmpeni jud. Turda

Portul „Dac“

Cercetările în legătură cu portul popular românesc, pe lângă că sunt puține, dar sunt și firave. Și când te gândești că ele ne pot duce la multe și rodnice constatări, te încearcă regretul că nu s'a ajuns încă la un plan și la o acțiune mai temeinică. În cele ce urmează voi sublinia în cadrul uneor „*limite*“, aflate în ținutul Gorj, ce se înțelege aici prin portul „dac“.

Fără îndoială că termenul de care se face uz, e cel „popular“, dar prin aceasta el nu poate fi mai puțin important. Din contră, ne înlesnește înțelegerea întretăierii a două lumi — românești e adevărat — dar cari la contact se situează totuși ca atare.

Portul, în genere, în Oltenia, e cel aparținător cercului cultural Sud-balcanic, în partea locului denumit ca „romînesc“. Bărbații în special, poartă cămașa băgată în pantaloni, la guler înaltă, având cunoscutele motive ce sunt caracteristice pentru cea mai mare parte a regiunii. Port „brănașit“ — cu găitane; „adevăratul port“ oltenesc; apoi: port cu cămașa în pantaloni, dar fără găitane, și portul „ungurenesc“. Iată câteva variațiuni asupra cărora vom stărui.

Femeile, au și ele, cele cari intră în categoria portului „romînesc“, iia cu alți răuri decât cea cunoscută în Poiana Sibiului; alt colorit decât cel din Săliște, caracterizat prin contrastul puternic de alb și negru. Fiindcă, în rezumat, despre aceasta e vorba: populația românească din Transilvania, trecută în părțile de Nord ale Gorjului, în câteva comune, și-a păstrat între altele și portul caracteristic Poienii Sibiului și Săliștei. Port atât de cunoscut, în cât aproape că nu mai e nevoie să mai stăruim.

Bărbații poartă pălărie rotundă, mică cu cordea, cămașa cu pui negri în formă de cruce la piept, iar cioarecii strâmți. Acest port face ca ei să fie dela distanță cunoscuți ca o populație de pe sub munte, denumită „ungureni“, iar portul, „ungurenesc“. Ungureanul este deci locuitorul acestui ținut, care și-a legat viața de ciobănie și deci de munte și plai. Când ai coborât din munte sau „plai“, în sat în Novaci, adică la picio-
rul muntelui, ești în „țară“. Ungureanul și aici are aerul că e stăpân pe sine și că la nevoie ar mai da loc și la alte lucruri de

mare ispravă în țara aceasta, grație structurii sale excepționale, fizice și psihice.

Caracteristicul portului, pentru acești oameni și specificul în port pentru femei, e fondul alb ca zăpada, picat discret cu cel mai negru arnici, combinație ce convine la rândul său altui complex organic: pielea albă a locuitorilor acestora; ochii negri și deci unui suflet stilat până la nuanță. Iată ce mărginește în scurt portul acelor comune, relativ numeroase în Gorj, cari, prin prezența lor, ridică o „problemă“ etnografică ce o remarcă și cel mai puțin avizat acestui gen de studiu.

*

Așezările de felul acestora în Gorj, au o importanță deosebită prin felul cum știu să se impună față de restul așezărilor din județ.

Deosebirea este cam aceeași ca și la *oamenii*. Nu mă refer la înălțime. Ci mai ales la expresia feței, care la „ungurean“ e mai puțin muncită. Figură de om mai plină, mai senină, mai puțin robată grijilor reale și ireale. Grijilor ce depind de oameni și acelea impuse de împrejurări, deasupra oamenilor. Pe aici oamenii între ei pot fi mai altfel, datorită unor cauze mai adânci, cât și faptului că fac parte dintr'o altă provincie românească, deosebită, lucru pentru care locuitorilor din Gorj veniți din Ardeal li se și spun „ungureni“ sau ca în Novaci, „străini“.

E o distincție ce o fac între ei, fie cu răutate, fie cu o ușoară ironie. Fiindcă, dacă cei veniți de peste munte nu scapă de-a fi caracterizați astfel, cu atât mai puțin nu se vor lăsa nici ei. Locuitorii din Gorj, în marea lor majoritate, adică cei în afară de comunele cu „ungureni“, sunt „români“. Satul Novaci e și el „mixt“ și alcătuiește un exemplu viu în această privință. Partea dinspre Apus a comunei (de peste apa Gilortului) se și chiamă Novacii „români“, iar cealaltă parte, Novacii „străini“.

Cine trece prin satele de munte ale județului observă de fapt multe deosebiri. Epitetele de mai sus, pe lângă altele, pot avea o justificare oarecare. E adevărat că „ungureni“ s'au așezat acolo unde au găsit pășune bună pentru vite. Ei s'au mărginit apoi, ca urmare a unui întreg fel de-a fi, să rămână legați până acum de creșterea vitelor. Gospodăriile lor, ca și portul, le au bine încheigate, formând împreună cu prezența lor și a

locului, un tot organic, distinct de al celorlalți locuitori, cari ocupă, nu atât zonele muntoase, cât mai ales șesul : „țara“ propriu-zisă, în care ungureanul coboară ca să se aprovizioneze cu porumb și ca să-și vândă produsele.

Acest fapt are un rezultat remarcabil: pe câtă vreme unul e tipul crescătorului de vite, al ciobanului prin excelență, celălalt e tipul sedentar-agricultorului, care se pare că încă n'a ajuns la o deplinătate a tipului său de viață.

S'ar părea că e un paradox constatarea că *stabilitatea* înclină tot de partea ungureanului, și că românul sedentar nu ajunge să se realizeze îndeajuns sub această formă de viață. Localnicii vor fi în cele din urmă porecliți „golani“ de „ungureni“, ca o urmare a stării lor sociale și psihologice. Totuși, locuind acelaș ținut, cu toată deosebirea de viață pe care o duc, în medii relativ diferite, se vor *influența* unii pe alții; portul ungurenesc va pune stăpânire pe o parte a locuitorilor sate-
lor de pe sub munte, ne-ungurenești.

Frumusețea problemei ridicate de noi aci, are o valoare tocmai din acest punct de vedere. *E vorba de lupta ce se dă în același spațiu de viață, între formele de viață aduse de peste munți și acelea ale oamenilor din aceste părți.*

Din acest contact rezultă un contrast care se subliniază cu orice ocazie. Cu atât mai mult, cu cât constatarea se impune, nu numai într'un domeniu, ci în mai multe. El iese însă în evidență mai mult în aspectele „exterioare“ a locuitorilor decât în cele interioare. Mai mult în port, decât în limbă; mai mult sub aspectul fizic, decât sub cel sufletesc (care e și mai greu de surprins). Satul în întregime, casa, modul de viață în genere, fără rezerve, e schimbat. Iar dacă în rândurile de față subliniem numai un aspect, e, cum spun, pentrucă e mai pregnant și putem spune că sub raportul expresiei le rezumă pe toate.

Legătura cu munțele, ocupația precumpănitoare pastorală de o parte, șesul și viața agricolă pe de alta, face să stăruiască în popor anumite înțelesuri — explicațiuni „populare“ — interesante prin natura lor.

*

Satele în Gorj, străbătute de caracterul mocănesc-ungurenesc, se pot împărți în două: a) avem sate cari își mențin (prin influență sau nu) portul specific al poenarilor din Poiana

Sibiului. De multe ori, chiar dacă nu sunt în întregime, sau deloc locuite cu populație la origine ungurenească. Ele ajung de impun portul lor și altor sate sau părți de sate — sau unei anumite vârste mai ales — cu populație zisă românească. Exemplu sunt Novacii „romîni“, unde numai bătrânii dacă mai poartă cămașa băgată în cioareci. Tinerii o poartă exclusiv pe afară, ca *ungurenii*, de unde au și luat moda. Lor le plac portul ungurenesc ca și când așa s'ar fi pomenit din generație în generație. De unde rezultă că ungurenii au impus portul lor asupra celorlalți.

Femeile novăcenilor „romîni“, deși în acelaș sat, abia de mai poartă pe cap „cîrpe lungi“, ștergare sau marama cum le era obiceiul să poarte. Și ca Novacii, Baia de Fer, Vădenii, Cernădia, Radoșu, Drăgoești. Polovragii, Crasna, Preajba, Stănești, Pocruia, unde portul „dac“, cum se exprimă populația de aici, a fost adoptat și de populația ne-ungurească.

Prin însăși acest fapt observăm că între formele de cultură populară din Nord și din Sud (port predominant balcanic în trăsăturile sale), s'a angajat o luptă de supremație ce s'a soldat în unele părți prin înfrângerea — în alte părți ca în cele arătate — cu victoria, portului „dac“.

În Stănești, același ținut, parte din femei au câte un rînd de râuri pe la poale. Poartă catrințele roșii sau de culori variate, lucru ce nu se întâlnește în tabăra adversă, unde, după cum se știe, predomină negrul pe fond alb. Ciupagul iilor mocance-lor va fi lucrat în „țîngale“ — panglici negre.

În seria satelor ce intră în discuție, nu lipsesc nici zone de interferență, în cari procesul de cristalizare e invers. Acolo însă unde presiunea e mai mare, față de portul „romînesc“, e în N.-E.; regiunea Novaci, Baia de Fer, Polovragi, iar în V, la capătul opus al Novacilor, până la un punct Tismana, la care se adaugă câteva cătune, ca Frâncești (ține de Peștișani) sau Sohodol (ține de Pocruia).

Până la un punct, s'ar putea spune că e vorba de o coexistență a celor două forme de port. Cel românesc, în partea centrală a regiunii Gorj, atinge poala muntelui nelăsând loc liber portului „dac“. El stăruie, prin coexistență, chiar și în zonele cu populație redusă ungurenească — *dar la generația mai veche*, care se dovedește destul de conservatoare, pe când gene-

rația nouă a rupt definitiv cu portul „romînesc“, aplecându-se cumpăna complet înspre portul „ungurenesc“.

b) O altă categorie ar forma-o satele: Vădeni, Telești, Slobozia—unde, deși a existat port „ungurenesc“ până de curând' astăzi este dispărut sau în curs de dispariție și înlocuit cu portul „romînesc“.

Explicația? Zona de port dispărut era prea înaintată în S, adică în inima portului „romînesc“. Populația de baștină fiind mai numeroasă, a făcut ca tipul ei de port să iasă învingător iar celălalt să dispară. Se mai adaugă orașul Tg. Jiu care și-a avut înrăurirea sa. În general, brăul de sate de pe sub poala muntelui, are tendința, din acest punct de vedere nu numai să influențeze, dar în cel mai rău caz să reziste, delimitându-se o zonă mai mult sau mai puțin compactă, după felul populației, între care se interpune o zonă neutră. (v. harta).

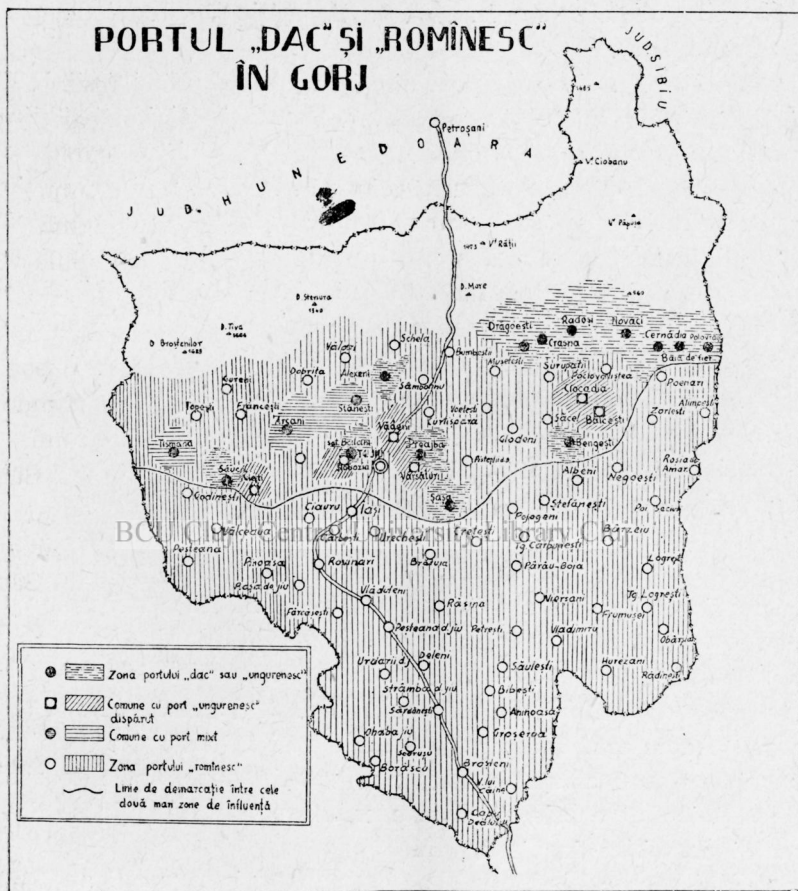
Nu pot încheia articolul asupra așa zisului port „dac“, înainte de a aduce o lămurire: se impune o deosebire ce se poate face și trebuie să se facă între „mocani“ și „ungureni“, fiindcă, nu totdeauna și oriunde aceste două realități se suprapun.

Departele de satul Călnic, 7 km. înspre N., se află satul Săuca, așezat pe o ridicătură, ale cărei case încing dealul în curmeziș ca un brâu. Se face, cu toată distanța neînsemnată dintre sate, deosebire între locuitorii din Călnic și cei din Săuca, fără să putem spune că e vorba de „ungureni“. Săucenii au cămașa scoasă afară din cioareci, au pălăria muntenilor și obiceiurile acestora. Creșterea vitelor e mai intensă și e de ajuns ca să se spună, că satul Săuca e un sat de *mocani* și e deosebit de Călnic. Între cele două sate există o *limită*, ca între două medii deosebite de viață.

Iată care e distincția de făcut: mocani-ungureni sunt noțiuni înrudite, mai înrudite decât ungureni-romîni (sau „golani“). În graiul popular se spune că unii au portul „dac“ spre deosebire de ceilalți locuitori gorjeni. Iarna, cioarecii lor sunt albi, strâmți pe picior și fără găitane, spre deosebire de al celorlalți locuitori cari au port „romînesc“.

Până la Călnic, inclusiv, se întinde zona compactă a portului Sud-balcanic, iar între cele două sate se întâlnesc cele două lumi ale noastre = oamenii dela munte, și cei dela șes, între cari „ungureni“ au o notă cu totul a parte față de țărani sau „romîni“.

Ar rămâne acum să mai stăruim și asupra termenului popular, adoptat, precum și asupra justificării întrebuirii lui, oprindu-ne în special la felul cum văd localnicii lucrurile.

Originea portului „dac”.

În felul cum s'a văzut, „portul dac” în partea locului, ar fi o problemă ridicată nu numai de mine, dar și de popor. În-suși poporul caută să colaboreze cu omul de știință. Numai că, pe câtă vreme poporul se grăbește să formuleze lapidar înțele-suri adânci, omul de știință se ferește și arată circumspecție. Nu era poporul acela care dăduse termenul? Și putem spune :

nu era el potrivit? N'am putea-o nega. Ne-am mira poate de preciziunea cu care-l formulează, dar ca născocire el este chiar ingenios.

Portul „dac”, cel „romînesc”—formatul astfel—traduce o stare istorică. Mai de grabă un proces conținut în materialul etnografic românesc, asupra căruia poporul se oprește cu grije. Două porturi, două înțelesuri etnografic-istorice, într-o dată, portul „romînesc” nu întârzie să primească în gândul nostru, înțelesul „roman” pe care-l cere termenul de „dac” din nomenclatura populară arătată de noi.

Până acum, rămăsesem la nomenclatura propriu-zisă. Adăncind însă numirea, am putut să aflăm că ea are un fundament mai larg, asupra căruia stăruim, în tot așa de puține cuvinte și tot așa: urmând calea înțelesului „popular”, rămânând ca altă dată să supunem unui examen critic poziția noastră.

În memoria locuitorilor din aceste părți, portul „dac” își are o motivație de natură psihologică-istorică. Cucerirea Dacilor de Romani, a dat loc unei adevărate catastrofe. Cataclismul istoric în care căzură Dacia a sdruncinat inimile și a întunecat conștiințele. S'a întins pretutindeni jalea în lumea de atunci a Daciei. Și încetul pe încetul, apărură pe îmbrăcăminte... negrul, culoarea doliului. Culoarea predominantă pe care o întâlnim și astăzi în portul așa zis „ungurenesc”, și care, în alți termeni, poporul înțelege să fie „dac”, sau rămas de pe timpul Dacilor.

Din cele de mai sus, observăm că portul „dac”, n'a fost chiar așa cum se prezintă cel „ungurenesc” astăzi. El ar fi conținut, cândva, înainte de căderea Dacilor sub stăpânire română și elemente mai dulci la vedere. Poate ceva sau mult chiar din coloritul încântător al celui alt port (?) și că numai după ce a încetat independența statului dac a apărut și portul așa cum îl avem în unele locuri astăzi.

E o întrebare dacă înainte de această dată, fatală, portul „dac” va fi avut vreun corespondent tipic în portul popular din zilele noastre. Aici explicațiunea „populară” încetează. Ea nu merge mai departe. Așa încât, se poate vedea că portul „dac” e mai puțin „dac” de cum ne așteptasem noi la început fiindcă, el cade în epoca de profundă prefacere, după catastrofă, în epoca de „gestație” a unui nou neam: *poporul român*, care ar recunoaște la originea sa astfel jalea trecutului său glo-

rios, săpată nu atât pe monumentele în bronz sau piatră, ci pe haine, broderii și costume..

E interesant din punct de vedere psihologic, să vedem la baza portului „ungurenesc” de astăzi, în contact cu portul Oltenilor, o concepție populară. Ea ne arată mai de grabă, cum în sufletul celor de jos, își primesc înțeles fapte pe cale de intuiție, de asemănări scăpărătoare — ca inventivitate — cari, la ridicarea unei problematici a portului nostru popular, vor trebui ținute în seamă.

Afară de oamenii de știință, a căror lămurire „pozitivă” o așteptăm, aflăm că mai avem un înțelept, de care te-ai mira să nu știe ceva în plus peste ce știința pozitivă poate... El e poporul... „vulgus”.

Portul de aici, e înțeles astfel, în comparație cu portul „roman” — având colorit bogat; varietate în expresie... Ca termen și ca explicație, am putea spune că „portul românesc” sau „roman” îl determină. El nu poate ființa ca expresie lingvistică, fără contrastul său, fiindcă, adevărul acesta este: explicația populară e scoasă prin contrast. Și contrastul fiind de natură dualistă: varietate-sobru; colorit bogat-simplitate: exuberanță, voinție-seriozitate, iată că totul a contribuit ca dezastrul etnic-istoric de acum 1672 ani, care stă la baza istoriei poporului român, să convină de minune aceluiași înțeles, prin contrast, atribuit portului popular în partea locului. De o parte poporul roman triumfător, bogat și răsfățat al tuturor împrejurărilor, de alta poporul dac, învins, cernit... El își menține, conținut în suflet — s’ar putea gândi cineva la doină — și în port, un desnodământ fără precedent pentru sine: mormântul libertății, al ființei sale istorice.

De aceea, cine se interesează, poate contempla o „viziune” mai de grabă, asupra unui moment istoric, decât o „explicație”. Poporul român din Oltenia, fără ca să pot spune că a *continuat* să aibă această viziune pentru tot timpul istoriei sale, el astăzi însă, *poate cu redeşeptarea noastră istorică*, din timpurile mai noi, și-a redat sieși dreptul la această înțelegere filozofico-istorică, rațiunea de-a fi a unor forme de cultură și civilizație populară asupra căroră știința românească nu s’a pronunțat, dar pentru care, urmează a-și spune cuvântul în viitor.

Epigrama Românească¹⁾

II

Și Epigrame în proză

Sunt oameni de duh ce nu fac versuri. Totuși ei scriu epigrame, însă... în proză.

Principele Leon Ghica-Dumbrăveni a tipărit, în „Convorbiri“, niște cugetări. „Viața Literară“ în bătaie de joc, publică și ea un fel de... cugetări:

„Cea mai prețioasă colaborare la o revistă e aceea pe care ți'o plătești singur”. (Aluzii la averea principelui).

„A murit cel mai iubit și mai exploatat mecenat al unui gen de scriitori: beizadeaua Sturza-Vițelul. Astăzi i-a luat locul beizadeaua Ghica-Dumbrăveni”.

Convorbirile au arătat că prințul i-a dictat cugetările poetului Dimitrie Nanu, cu prilejul unei vizite pe care acesta a făcut-o la Dumbrăveni.

În ajutorul „Vieții“ a sărit și „Luceafărul“ (Anul VI, Nr. 10 din Iulie, 1907) care a adăpostit următoarea epigramă:

„Alei, coane Mihalache,
„Noi o ducem în nevoi.
„N'ar mai fi un prinț pe'acolo
„Să cugete” și la noi?

Alte epigrame în proză sunt împotriva lui Ion Scurtu:

„E ușor a scrie jocuri de cuvinte. Până și Scurtu le scrie, — dar proaste”.

„U scurt a ieșit de mult din literatură, dar Scurtu n'o să intre niciodată”.

Și încă una cu Leon Ghica-Dumbrăveni :

„Frumoase vremuri! Am fost și eu o pasăre, care a cântat în parcul lui Leon Ghica și am mâncat frimituri din mâna princiară, — zice o ciocârlie din ogrorul literaturii naționale.

Subt semnătura *Amic*, s'a tipărit în „Viața literară și artistică“:

„Sfadă cauți cu condeiu
„Și-ai svârlit departe spada :

1) Urmare din Nr. 1—2 Mai—Iunie 1943.

„Uiți că fierul are-un vârful,
„Două vârfuluri are sfada.

Titănel semnează următoarea epigramă împotriva lui Scurtu, care vorbea de „frunțașii cei dintâi“:

„Iar dacă cei dintâi frunțași
„Cărarea nevăzută scurmă,
„De-a bate câmpurii nu te lași:
„Fruntea codașilor din urmă“.

De mult, la „Literatorul“ maestrului Macedonschi, publica epigrame un locotenent Ion N. Iancovescu. Iată una adresată chiar maestrului:

„Ce? Ți-e frică de deochi,
„De porți patru ochi?
„Doi te fac poet și doi,
„Doi te fac ciocoi“

A. C. CUZA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Epigrama românească ajunge la desăvârșire, prin catrenele unor autori, ce au înălțat-o la nivelul celei occidentale. Primul este A. C. Cuza:

UNUI PARVENIT

„Te-ai înălțat atât de sus,
„Iubitul meu amic,
„Incât să nu te miri că-mi pari
„De jos atât de mic“.

UNUI BOTEZAT

„Ca ziarist și bun român,
„Tu zilnic faci minuni:
„Idei tăiate împrejur
„Și proză cu perciuni“.

UNUI BOTEZAT

„Zadarnic te-ai mai ostenit
Să te botezi, jupâne,
Căci apa-i trecătoare,
Dar jidovul rămâne“.

CINCINAT PAVELESCU

...A fost epigramistul care a avut cel mai mare succes, fie pentru că a polemizat cu oameni ce nu erau de talia lui, — fie pentru că improviza și-și cetea epigramele la petreceri și festivități. Excelente, aceste epigrame păreau și mai bune în atmosfera în care se nășteau :

„Vestitul avocat Fabriciu
„Nu-i orator, dar mie-mi place,
„Dacă vorbind e un supliciu...
„E un deliciu dacă tace“.

„Fiindcă tăceam, deși cu rost,
„Fabriciu mă crezuse prost,
„Tot astfel eu l-am socotit,
„Dar numai după ce-a vorbit“.

UNUI ORATOR

„Ca tânăr ne băgai în draci,
„Vorbind când trebuia să taci;
„Azi, matur, te mai cumintesti
„Și taci, când trebuie să vorbești“.

ARTUR ENĂȘESCU

Tragica năluca, de acum câțiva ani, a Podului Mogoșoaiei, Artur Enășescu, poetul nebun, dar de mare talent, a scris și epigrame. Puține, dar merită să fie citate. Iată două împotriva lui Cincinat Pavelescu :

„Ciudată soartă Cincinat
„Ți-a hărăzit natura ție :
„Să fii la Curte magistrat,
„Și inculpat în poezie“.

„E spiritul lui Cincinat
„Ca și „Prințesa'ndepărtată :
„Toți se înamoraу de ea,
„Dar n'au zărit-o niciodată“.

ION I. MIOC

„Constat, de felul meu cum sânt glumeț,
„Că'n ciuda multelor melancolii,
Din mintea unui Riuleț
„Răsare un fluviu întreg de ironii“.

TRANCU-IAȘI

Au fost epigramiști de reală valoare, care nu figurează însă, până în prezent, absolut în nici o antologie. Despre unii nici nu se mai aude nimic. De pildă: *Sever Dariu*, fost coleg, la „Voința Națională“, cu Ioan Nădejde, Gheorghe Tătărescu, Aurel Marcu, Gheorghe Compoteca și cu mine. El a scris epigrame cum este cea de mai jos :

*„Nici un muc de lumânare,
De sgârcit, n'ar vrea să-ți dee ;
Dar, când scrie — ar da — să poată —
Și-un regat pentru-o idee!“*

Cel de al doilea și-a publicat catrenele în ziare sau prin reviste puțin cunoscute și a fost trecut, în tabelul epigramiștilor, abia la moartea sa, printr'un articol apărut în ziarul „Universul“.

Când Cincinat a fost mutat la Brașov — unde se știe că a și murit de cancer la plămâni — a alunecat, într'o seară, pe ghiață și și-a scântit piciorul. (Semn rău, spunea poetul Cincinat, care era superstițios, ca toți marii artiști).

Trancu-Iași, aflând de accident, i-a expediat următorul catren :

*„...A trebuit Brașovul,
Cu lunecuş, cu ghiață,
Ca tu, poetul formei,
Să schiopătezi, în viață“.*

Cincinat i-a răspuns, galant, sau cu o nuanță de ironie, — Dumnezeu știe :

*„Nenorocirea cât greu
S'apese, tot este utilă,
Dovadă accidentul meu
Și epigrama ta tubtilă“.*

Grigore Trancu-Iași a semănat epigrame prin casele prietenilor, la banchete, la aniversări, pe unde s'a întâmplat. Catrenele lui — ca și întreaga lui ființă — nu erau colțuroase, nu răneau. De pildă:

*„Cât n'ai băut în a ta viață
Nici țuică, nici rachiu, nici vin,
Prohodul tău sigur sfârșit-va
In becii-becilor, Amin!“.*

Și ultima :

Unei doamne care mă picta
*„Cu-artista noastră pictoreasa,
 Eu astăseară 'nchei cartelul :
 Eu iau desenul, ce făcut-a;
 Iar ei îi dăruiesc modelul“.*

Dacă profesorul, oratorul, autorul de cărți didactice, va fi uitat odată și odată, dacă discursurile lui se vor risipi în trecut și nu va rămânea nimic din ele, Trancu-Iași va trăi prin puținele sale epigrame. (Se știe că o epigramă bună face mai mult decât zece discursuri politice chilometrice și proaste).

În viitoarea antologie a epigramei românești, Grigore Trancu-Iași își are rezervat locul său — dacă autorul ei va ține să alcătuiască o lucrare completă și obiectivă. E drept că Grigore Trancu-Iași n'a scris mult. (Non multus sed multa).

RADU D. ROSETTI

UNUI PODGOREAN

*„De când și-a cumpărat o vie,
 Ne ia de sus, cumătrul Ghiță;
 De nimeni nu mai vrea să știe.
 Ci-c'a ajuns boer de viță“.*

BANILOR

*„Necazul meu pe bani i-atâta
 De ne'mblânzit și de adânc,
 Incât, de i-ași avea în mână,
 Aș fi în stare să-i mănânc...“*

UNEI SURORI DE CARITATE

*„O! sora mea de caritate,
 Tu, care'n veci ai lecut,
 Desigur, ca varietate,
 Pe mine m'ai îmbolnăvit“.*

UNEI CĂLUGĂRIȚE

*„Duhovnicul o să ți-o coacă,
 Zicând că prea bați prost din toacă.
 Eu nu-ți știam acest defect :
 Pe mine m'ai tocat perfect“.*

IONEL GR. PERIETEANU

UNEI DOAMNE

„Când soțul tău e matematic,
E foarte natural, ce vrei?
E foarte natural, ce vrei?
In căsnicie să admită,
Domnia „regulei de trei“.

UNUI TALENTAT IN DESCREȘTERE

„Că peste umăr mă privește,
Ilustre, nu-i minune:
Se uită soarele 'napoi
Adesea — când apune“.

UNUI CONFRATE

„Nu ți-am trimis a mele scrieri,
Căci astfel am găsit cu cale:
Eram, amice, îngrijorat
C'o să-mi trimiți pe ale tale“.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

UNUI CIVIL

„Prin căsnicia ta, îmi pare,
Trec ofițerii val-vârtej;
Și lumea spune nu arare
C'al tău „menaj“ e azi „manej“.

ION PAVELESCU

NIGRIM

„Zace-aci, în țințirîm,
Un lipsit de duh, Nigrim;
Duhul lui a existat
Doar atunci, când și l-a dat”.

ALEX. MARIA TH. STAMATIAD

„Aci zace Stamatiad,
Fost poet și prozator;
Viața lui a fost un iad...
Pentru bietul cetitor“.

AL. O. TEODOREANU

Și în epigrame, Păstorel e plin de duh, ca în tot ce scrie:

UNUI ANTIALCOOLIC

„Oare nu-ți mai amintești,
 Vorba din bătrânⁱ, lăsată?
 „Din beție te trezești,
 Din prostie, niciodată“.

POPEI MAN

„Popa Mam e om cu cap
 Bere bea-n polobocel;
 Doar nu-s capră, zice el,
 Să mă mulțumesc c'un țap!“

LAMURIRE

„Un lucru mă deosebește
 De adversarul meu candriu:
 Mie mi-ajunge să-l descriu“.
 Când mă atacă, el bârfește,

RĂSPUNDERE

„Când Victor I. voină a scri,
 Mă ia'n primire, la ziar,
 Nu-i spun nimic lui Victor I,
 Dar îl înjur pe cârciumar“.

Până la urmă nu e exclus ca Păstorel să-l întreacă pe Cincinat !

VASILE BOGREA

Profesorul și academicianul Vasile Bogrea, atât de prețuit de Nicolae Iorga, ne-a lăsat multe epigrame de reală valoare.

LUI NICOLAE IORGA

„Când arde luminos într'una,
 A sufletului tău văpaie,
 Să nu te miri că fug de tine,
 Atâția... omuleți de paie“.

UNUI CANDIDAT

„Vrea să fie senator...
 Dar să-l voteze... cine?
 Când nu-l știu mulți alegători,
 Iar alții îl știu prea bine!“.

UNUI RĂU COLEG

„Mă'mpac cu toți colegii mei,
Pot zice ideal de bine :
O parte nu vorbesc cu mine..
Ceilalți ? Eu nu vorbesc cu ei“.

Și s'a întâmplat că, din tot ce a scris Vasile Bogrea, de altfel lucruri foarte bune, să rămână — în amintirea cetitorilor — numai epigramele lui. Cei mai mulți dintre maestrul epigramei românești sau nu figurează deloc în cărțile de școală, sau sunt trecuți pentru alte fațete ale talentului lor: ca romaniști, romancieri, poeți lirici, etc. Cei care au fost numai epigramaști, nu sunt pomeniți. Dreptatea o face însă marele public, care știe pe de rost epigramele lui Cuza, ale lui Bogrea, ale lui Iorga și ale lui Cincinat Pavelescu.

FLORIAN IORDACHESCU

LUI CONST. RÎULEȚ

BCU Cluj / Central University Library Cluj
„O, Doamne, îți cer îndurare,
Ești martor la ce se petrece ;
Dă, Doamne o secetă mare
Și fă rîulețul să sece“.

N. GREVEDIA

LUI ION MINULESCU DRAMATURGUL

„In cariera mea punctată
Cu-albastru-roș,
Portocaliu,
Așa sânt eu sortit să scriu :
Romanțe pentru mai târziu
Și piese pentru niciodată“.

DR. VATAMANU (MIHNEA VANTU)

UNUI EPIGRAMIST

„Talentul lui n'are lacune
C'o ușurință uimitoare,
Improvizează, cum se spune,
Cu „măinile în buzunare“.

LEONIDA SECREȚEANU

Răspunsuri nu tocmai de preț,
Pentru poetul Rîuleț.

„De ce nu mai traduce Pas?
Findcă-i un mare nătăfleț:
De-un an asudă să traducă
Un spirit al lui Rîuleț...”

Cititorilor, pe aceeaș chestie:
„Dați-i lui Pas dicționarul,
Hârtia chiar cea mai de preț:
Să scrie cât o vrea, cu carul...
Dar să'nceteze Rîuleț!”

TOMA FLORESCU

A scris puține epigrame, din care unele foarte bune:

DEVIZA UNUI ORATOR BĂTRÂN

„Bărăganu-i lat și mare,
Bărăganu-i românesc,
Sânt român, deci Bărăganul
Pot să-l bat oricât poftesc”.

UNUI LAN DE GRÂU

„Poeți flămânzi te-au admirat
Și'n mândre versuri te-au cântat;
Iar tu pe toți, deopotrivă,
I-ai răsplătit cu o colivă”.

STATUEI LUI ELIADE

„— De ce bătrâne de-atâta vreme
Cu mâna'ntîntă tu stai și-acum?
— Cerșesc, la lume, un dram de minte
Pentru'nțelepții de peste drum”.

DUMITRU TELEOR

NOI ȘI EI

„In ori și ce om un frate,
Noi vedem din sentiment;
Iar ovreiul în oricare
Vede numai un client...”

UNUI ACADEMICIAN

„N'a făcut nimic în țară

Și-i bătrân.

Cu ce s'a ales el dară?:

Ca român.“

Și cea mai bună dintre toate:

UNEI INSTITUȚII

„Am vizitat laboratorul,

Am vizitat și dependența:

In cabinet sta directorul,

In bibliotecă, știința“.

VIRGILIU SLAVESCU

A înființat prima revistă închinată exclusiv Epigramei.

A apărut „Capra Neagră“
de Emanoil Bucuță.

„Cetitorul e o oaie,

Cumpără mereu hârtoage...

Ca'n zicala cea vîoaie:

Capra face... oaia trage“.

Călăului Deibler care a ieșit de curând
la pensie.

„Deibler nu e un feroce,

Deși face pe casapul

Și adeseori se scuză

Că atât îl taie capul“.

A apărut romanul „DOUĂ CHEMĂRI“
de Octav Dessila

„In toate cele patru zări

Cu surle, tobe și fanfare,

Octav lansă „două chemări“,

Dar cetitorul tot n'apare“.

GEORGE VOEVIDCA

LOCALUL BODEGARULUI

„Nu-i local chiar creștinesc,

Lucru lesne de probat:

Bodegarul e evreu,

Numai vinu-i bofezat...“.

AURELIAN PAUNESCU**UNUI JUDE INSTRUCTOR**

„Când iese omul dela tine
Rămâne prost și uluit.
...Și totuș tu pretinzi, că'nfine,
L'ai instruit“.

ȘTEFAN IVANOVICI TEREŢIU**UNEI DOAMNE**

„Inima-ți este râu navigabil,
Sânul port mândru ce-l tot visez;
Eu sânt o navă, plutind într'una,
Dă-mi voe, doamnă să ancoriez“.

TUDOR MAINESCU

LUI G. CĂLINESCU, la apariția volumului „Cartea nunții“
„Romanul nunții tale nu e trainic
Prea mult într'un menaj nu poți să șezi
Și știu din căsnicia ta cu Crainic,
Ce eleganță pui când divorțezi“.

MIHAESCU NIGRIN**PE MORMÂNTUL UNUI MAGISTRAT**

„Aici zace Judicescu,
Fie-i țărna mult ușoară;
Dete-o bună hotărîre,
Când se hotărî să moară“.

I. IONESCU-QUINTUS**UNUI SCRITOR**

„Dacă scapi de sărăcie,
Spui că nu mai scrii deloc.
Joacă la o loterie
Poate c'om avea noroc“.

I. G. POPESCU-POLYCLET**CREȘTIN ?**

„Segălică e creștin, —
Tot auzi pe und'te duci, —
Căci în sânge a găsit
„Pozitiv cu patru... cruci“.

M. AR. DAN**UNOR PARVENIȚI**

„Când v'am văzut mai ieri la Bellu
 Cavoul-marmura grecească —
 Mi-am zis, pe gânduri, cum mi-e felu':
 — Mă, ăștia știi cum să trăiască“.

CALOTESU-NEICU**LA MOARTEA UNUI MEDIC**

„Recunoscători clienții
 Plâng pe doctorul Andrei;
 Le-a făcut un bine mare
 Murind el... scăpară ei!“.

PAUL I. PAPADOPOL**UNUI BIBLIOFIL**

„In etajera ta bogată
 Cărți netăiate am găsit..
 Dece? M'am lămurit pe dată:
 Să-ți amintesti... ce n'ai cetit“!

STERESCU OREL**LUI PĂSTOREL**

„S'ar putea plânge Păstorel
 Că-i fur din coddă pe Orel,
 Eu însă îi răspund, să scap
 Că n'aveam ce săi fur din cap“.

GHEORGHIU-DOINARU

De-o fi să mor iubiți prieteni,
 Să m'așezați cu fața'n jos,
 Să mă sărute toată lumea
 C'am fost un mare păcătos!“.

SOFRONIE IVANOVICI**UNUI DENTIST**

„In arta ta, cum operezi
 Nu ai rivalitate.
 Toți clienții te admiră
 Cu gurile căscate“.

CEL MAI NEÎNSEMENAT DINTRE TOȚI

M'am lăsat la urmă, cum era firesc, ca pe cel mai neîn-

semnat dintre toți epigramiștii noștri. La epigrama d-lui Florin Iordăchescu, pe care am reprodus-o mai sus, am răspuns :

LUI FLORIN

„Florinul monetă de valoare schimbătoare“.

„Larousse“

„Când e monetă, după cum se spune,
Florinu-i de valoare schimbătoare ;
Dar când, ca Iordăchescu, el compune,
Florinul este fără de valoare“.

EPITAF

Pe mormântul unei cochete

„Deși doarme, s'aud șapte :
— Goală-s ca o lingură —
Și pierd doi miari pe noapte.
...Ergo : doarme singură.

LUI P. P. CARP și monoclului său

„La fel cu fetele bătrâne,
P. Carp, nedreptățit de neam,
Așa a fost, așa rămâne :
Visează solitar la geam“.

UNORA

„Și'n cimitir sânt flori — eu le admir —
Comori de forme mândre și colori ;
Dar țintirimul nu miroase d' flori,
Ci florile d'în el a cimitir“.

UNUI DUȘMAN

„Eroul umoristicilor mele —
Dela o vreme 'ncoace — este el ;
Ce mare-i arta: singură ea poate
Să facă un erou dintr'un mișel“.

Mai sunt și alți epigramiști de talent: Nicu Georgescu-Cocoș, Eugen Herovanu, Dumitrescu-Cridim, Ilie Niculescu-Chic, Mircea Pavelescu, Popescu-Pepo, Giordano, D. Iov; Vero, C. Nicol și alții.

...De ar fi să citez măcar câte un singur catren, din fiecare, întregul număr al revistei nu ar fi suficient.

CONST. RÎULEȚ

Legenda poemelor mele

Cerșind un început de vers un cântec,
Am răscolit pământ, infern și raiu,
Ca să culeg cea mai ciudată floare
Și s'o'mpletesc în zborul lunii Mai.

Ca'ntr'o legendă, luminile porniră
'N pelerinaj de vis spre viața mea,
Ca să-mi aduc' — ofrandă — glasul lirei
Și dălții poeziilor să-l dea.

Pământul mi-a adus un glob de aur,
De glorie, de sânge'nfierbântat,
Spunându-mi : Iată toată fericirea,
Primește darul veșnic și bogat

Infernul mi-a adus un pumn de zvonuri
Chinul floare până'n infinit
Spunându-mi: Iată cel mai mic supliciu,
Primește-l dela cel mai rătăcit.

Și raiul mi-a adus o floare albă,
Crescând din mâini de îngeri și povești,
Spunându-mi : Iată toată frumusețea,
Primește-o, vino'n lumile cerești.

N'am vrut nici aur și nici îndurare,
Nici floarea liniștii n'am vrut-o eu ;
Pământ, infern și raiu mă blestemară,
Să le cerșesc de-acuma tot mereu.

Și darurile lor, tot mai departe
De mine, să se stingă'n alte zări, —
Din fuga lor eu să-mi cioplesc un cântec
De suferinți, de dor și renunțări.

Verona Brateș

Minos și fiul său,

Undeva, pe pământ, era o țară de bogății și grădini îmbelșugate. Din minunatele-i izvoare, curgea pentru unii lapte și miere, iar pentru alții numai lacrimi de durere. Veacuri multe, norodul acestei țări a fost mereu de pază la hotare.. Omida străină și ucigătoare s'a furisat totuși în țară și din rodul muncii celor mulți, adesea nu le rămâne decât coaja de mălai mucedă și uscată, pe care o mâncau muiată'n lacrimi amare...

Prin lupte sângeroase și cu prețul multor râuri de sânge, Dumnezeu le-a ajutat celor de-un neam și de-o lege să se unească la un loc!..

Dar fiul lui Minos s'a prefăcut în Minotaur cu chip de om și suflet de fiară.

Țara a răbdât și a suferit mult... de pe urma apucăturilor lui diavolești. Cu prețul celor mai buni fii ai ei, a stăruiț și a sperat pentru o îndreptare, odată cu trecerea vremii.

...De ce-l apropria și-l îmbrățișa Țara, de ce el se îndârjea întru cele rele. Curtea și Osteni erau aleșii apucăturilor sale violente. Tot ce i se împotriva era dat la o parte ca ne folositor și chiar periculos.

Țara suferea cele mai crude mușcături de șarpe veninos din partea lui și a celor din jur. Mizeria și sărăcia bântuia dela un capăt la altul al stăpânirii sale. Oamenii răi, haini, lacomi de aur mult, mult de tot furnicau în jurul lui.

Peste tot se vesteau vremuri grele, dar nimeni nu lua aminte, spre împotrivire și îndreptare!... Poporul desnădăjduit își ridică mâinile spre ceruri, implorând mila și îndurarea Atotputernicului pentru salvarea Patriei și celor mulți. desnădăjduiți de atâta asuprire și nedreptate.....!

Aceasta e legenda despre țara din vechime, în care curgea lapte și miere pentru unii și lacrimi amare, stropite cu mult sânge, pentru cei mulți.....

...— Și văzând regele Minos, că fiul său blestemat face multă pierzanie între cei de jos, chiamă la sine pe marele meșter Dedal, care împreună cu fiul său Icar, făgăduiesc mântuirea celor fără

apărare, de Geniul Răului, de blestemul fiu de rege, prefăcut în Minotaurul din insula Creta. Marele meșter propune regelui să zidească un labirint, în care să închidă pe Minotaur, așa ca să nu mai iese niciodată. Labirintul era cu mii și mii de galerii și cărări sub-pământene, pe care niciodată nu le putea cunoaște un om....

— ..., Ani mulți și grei a luptat meșterul Dedal cu umbrele înfrigurate ale întunericului, până să ajungă la capătul lucrului început și poate că n'ar fi izbutit să-și vadă, în viață fiind, rodul lucrării chinuitoare, dacă n'ar fi fost sprijinit fără preget de mâna îndemânatecă a fiului său, curajosul și tânărul I c a r .“

Fiul marelui meșter căuta să-l întreacă pe tatăl său, întru cele bune și de folos ...oamenilor și lui D-zeu. Fără sprijinul tinereții fiului său, bătrânul meșter, poate ar fi părăsit de multă vreme, lucrul, iar labirintul pentru zăgăzuirea răului și a crudului Minotaur, n'ar fi fost terminat niciodată și de nimeni.

Dar, gândul ascuns și pizma diăvolescă, mușcă veninos pe regele Minos. El se întreabă :

— Cum mai pot eu străluci în fața norodului, când va apare gloriosul meșter și cu neînfricatul său fiu, care au mântuit Țara de Rău ?!“

...Și din clipa aceea, moartea lui Dedal și a fiului său fu juruită. Mai ales de tânărul ICAR, regele se temea amarnic, știindu-l cât este de viteaz și de priceput, — și foarte mult iubit de popor !..

Tot norodul insulei Creta povestea despre minunatul labirint, în care avea să se piardă fiara sângeroasă, Minotaurul blestemat, când, regele, dă ordin slugilor sale plecate să prăvălească o stâncă mare peste singura ușă de ieșire a celor doi meșteri aflați înăuntru, la lucru...

Cu mare durere au văzut cei doi meșteri, că regele, departe de a le sta întru ajutor contra Răului, i-a trădat și i-a hotărât pierzării, chiar pe ei, spre a nu-i umbri gloria lui trecătoare și pătată de sânge !

.....Nu le venea să creadă că pe lume se află atâta răutate. Și cine ar fi crezut ca un rege să plătească cu moartea, pe cei ce luptau pentru binele și fericirea poporului său, și deci, și pentru gloria sa regală!!

Au stat mult în bezna întunericului, până ce au dat de o ieșire, care însă, era spre mare, și nu se putea ieși, decât

sburând peste marea cea albastră, către zările senine ale cerului etern și înfinit...!

— Chiar dacă am ajunge pe pământ — își spuneau ei — răutatea, invidia, ambiția deșartă și urgia regală ne-ar da iarăși pierzării. „Regele vrea pierzarea noastră pe orice cale, căci nu poate să se împace cu gândul, că noi, muritorii de rând, putem creea în eternitate, stăvilind Răul cu Binele“...!

...Și marii meșteri se hotărăsc să părăsească lutul greu și să facă jertfă supremă din el. Ei ajung la ieșirea despre mare, privesc în zare valurile mării și cu ochi umezi de lacrimi, își iau rămas bun dela cei de pe pământ. Ei apucă calea cerului, acolo sus, unde spațiile infinite, lasă loc liber pentru cei mari și pentru cei mici. Își luau rămas bun dela pământul și lutul greu ce-l apasă. Descătușați de noroiul păcatelor omenesti, de tot ce este minciună, răutate, invidie și crimă pătimasă, ei își luau drumul către soare, către lumina cea strălucitoare și mistuitoare a eternului Adevăr neîntinat !...

„Ei își croiesc aripi de îngeri și cu sprijinul zeilor protectori : Apollon și Eol, porniră împreună spre Zenitul însořit...!

...„Ei zboară alături cuminte și fermecați de priveliștea care se desfășoară înaintea ochilor. Orizontul e mult mai larg decât cel dela pământ și într'o privire se poate prinde mai mult chiar decât într'o zi de alergare cu telegarii cei mai sprinteni“...

...—„Și din a haosului văi,
Jurîmprejur de sine,
„Vedea, ca'n ziua cea de'ntâi,
Cum isvorau lumine ;...

Intr'un târziu, I c a r, strigă tatălui său :

— Soarele ! Soarele ! Ah ! cât de mult l-am dorit în timpul cât am lucrat în labirintul blestemat...

...Și cu privirea țintă către soare, uită de tată, de lume, de toți ai lui, și gonește mereu spre lumina clocotitoare. Înainte de a se topi în marea strălucitoare de foc, își îndreaptă gândul către cei ce stăpânesc lumea și pământul, adresându-le suprema rugă :

— „Zeilor buni, primiți sufletul meu, în brațele voastre, căci nu mai voiesc să trăiesc decât alături de voi. Dacă nu mi-ați fi dat un minut, un singur minut, să trăiesc mai sus decât vârful-

rile de munți, poate că nici infernul sub-pământean nu mi se părea atât de negru,... când îmi porunciați să privesc către el..."

Și întorcându-și gândul și toată recunoștința către Tatăl său, care i-a durat aripile și i-a dăruit puterea să le înalțe către cer, i-a cerut iertare că sboară înainte, dar aceasta este porunca Atotșpânitorului !..

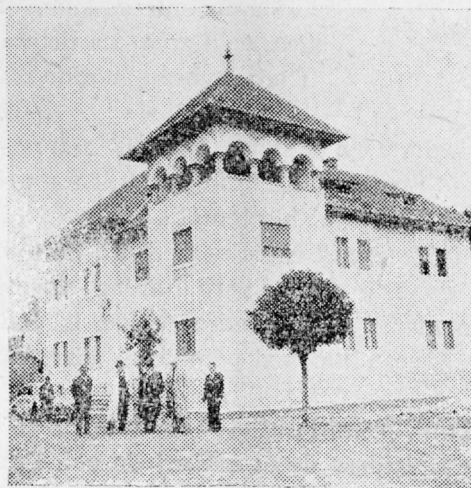
....Iar oamenilor care i-au oprit lutul pe pământ, în labirintul torturilor satanice, fără soare, fără lumină, fără verdeață, fără florile câmpurilor și a munților, tuturor le dăruiește de sus de acolo, supremul bun pe lume : I E R T A R E A....!

— Primește Apollon, alături de tine, pe zeul Icar, floarea câmpului, a Zefirului și a Codrului, căzut în lupta pentru : BINE, ADEVĂR și FRUMOS !

— „Rugămu-ne 'ndurărilor
Luceafărului mărilor :
Din valul ce ne bântue,
Înalță-ne, ne mântue.

Privirea adorată
Asupra-ne coboară,
O maică prea curată
Și pururea fecioară,
MARIE !

G. FĂCAOARU

Fretura Câmpeni

PAGINA ECONOMICĂ

Viața Economică a României

Prin reîncorporarea Basarabiei și Bucovinei de Nord, viața economică a României și-a găsit o parte din vechile ei reazime de producție națională. Și în tot cuprinsul plaiurilor țării, în întindere de 252.439 de kilometri pătrați, se desăvârșește marea operă de românizare și de completare a inventarului agricol, concomitent cu reconstruirea economiei a acestor provincii desrobite, cu dezvoltarea industriei, a comunicațiilor și a comerțului intern, în general.

Cuprinzând 11.545.302 hectare de pământ arabil, pe lângă 2.424.073 de hectare de pășuni, 1.081.500 hectare de fânețe și 554.063 hectare de vii și de livezi de pomi, România este o țară cu caracter agricol precumpănitor, în care industria se dezvoltă încadrând organic producția solului cu bogățiile subsolului respectiv.

Cum, 80% din întreaga populație a țării trăiește aproape exclusiv din agricultură, prima grijă a fost și este de a îmbunătăți viața locuitorilor dela sate și în acest scop, s'a procedat la ridicarea cu peste 100% a prețurilor cerealelor din 1941, statornicindu-se prețuri stabile, însă remuneratorii pentru agricultorii de toate categoriile, iar pentru o cât mai mare practicare a culturii intensive, în special de cereale, Statul, prin importuri masive din Germania, a mărit inventariul agricol al țării, numai în anii 1941 și 1942 cu : 3.595 de tractoare cu plugurile lor ; 50.175 pluguri pentru tracțiune animală, 26.530 de prășitori, 9.550 grape, 4.295 semănători, 2.181 de secerători și alte multe mii de mașini agricole pe lângă producția de mașini și unelte agricole a industriei românești.

Asigurând astfel posibilități reale de mărire a fertilității ogoarelor prin procurarea de unelte cu mașini agricole perfecționate, ca și prin irigările, asanările de terenuri mlăștinoase și îngrășămintele ce sunt acum posibile în urma creditelor ce pot fi obținute de agricultorii dela instituțiuni financiare anume constituite și în condițiuni bune, Statul Român procedează concomitent și la îmbunătățirea condițiilor de desfacere ale produselor agricole, prin construirea unei rețele de silozuri, cu o capacitate totală de înmagazinare de 370.000 tone, în regiunile

mări producătoare de cereale, din care au fost puse în funcțiune până acum un număr de 12 silozuri cu o capacitate de 67.000 tone, în afară de cele 5 silozuri maritime dela Constanța, Brăila și Galați, având o capacitate totală de 150.000 tone, servesc mai mult pentru nevoile exportului de cereale.

Tot pentru ridicarea standardului de viață al țărănimei agricole, se lucrează intens la întemeierea unei industrii agricole românești, care să poată da proprietarilor de pământ posibilitatea de a-și valorifica produsele agricole, prin transformarea acestora în produse semi fabricate, sau în produse industriale de export.

Prin această întemeiere a unei industrii agricole se va soluționa și problema țărănească, în sensul că se va da țărănimei posibilitatea de a produce mai mult și mai bine și mai ales, puțința de a munci în industriile agricole și de a-și completa veniturile necesare vieții, prin aceste aporturi ale muncii sale în industria agricolă.

În acest fel, succesiunea și pulverizarea proprietății țărănești nu mai apar ca o trebuință de neînlăturat a mării natalități rurale, problema agrară rezolvându-se și în cadrul social sub îndrumarea sufletească a marelui proprietar, mai ales că folosirea rațională a energiilor țărănești a determinat darea decretului-lege din 26 Iunie 1942, care prevede că agricultorii proprietari de pământ pot să se constituie în obștii, dacă sunt în număr de cel puțin 15, fie în aceeași comună, fie chiar din comuna ce se învecinează.

Cultura ogoarelor, ca și toate actele acestor obștii, urmează să se facă sub directivele Statului, pe baza unor asolamente raționale, cu obligația însă pentru cei constituiți în obștii de a executa la timp și în bune condițiuni, muncile agricole.

Toate aceste obștii, din care s'au înființat acum un număr de 133, sunt privilegiate în ceea ce privește distribuirea, prin Camerele de Agricultură, a mașinelor și uneltelor agricole importate, a semințelor selecționate și a animalelor de reproducție, iar țăranul român propășește, îmbunătățindu-și mereu situația economică și consolidându-și proprietatea care a format în cursul veacurilor, temelia națională a Moldovei, Transilvaniei și Țării Românești. Toți agricultorii își vor putea apăra interesele, reprezentanții lor urmând să participe la conducerea spirituală a țării în acțiunea politică și administrativă a Consi-

liului de Stat ce se va forma și care va avea grijă să completeze agricultura prin industrie, fără a le separa, sau fără ca una să predominie pe cealaltă în detrimentul consumatorului național.

Forța economică a României constă tocmai în acest echilibru, elastic dar permanent, între agricultură și industrie, iar planul reorganizării totale a vieții economice românești, plecând dela principiul că economia națională nu poate fi concepută decât ca un factor de rezim al Statului Național și bazându-se pe ideea că așezarea Statului trebuie să fie întemeiată pe dosajul însemnătății ce se dă industriei și agriculturii în raport cu nevoile naționale, a stabilit în primul rând că România poate să-și desvolte politica agrară și industrială în același timp.

Și într'adevăr România poate să desvolte și o politică industrială interesantă, bazându-se, în afară de produsele sale agricole și animale, ce urmează a fi transformate și prelucrate, pe bogățiile subsolului său și în special pe aceea petroliferă.

Cum consumul intern de produse petrolifere nu este mare, dat fiind că în țară se întrebuințează într'o proporție ridicată lemnele și cărbunii, principala valorificare a petrolului românesc se face într'o proporție de peste șase zeci la sută prin exportul sub formă de derivate, iar în 1941, cu toate greutatea de transport, s'au trimis în străinătate peste 4 milioane de tone de produse petrolifere.

Dar pe lângă petrol și gaz metan, subsolul României cuprinde bogate zăcămintele de aur, argint, plumb, zinc, alamă, aluminium, bismut și molibden, în cât la extragerea și prelucrarea acestor minereuri sunt întrebuințați zeci de mii de mineri, iar în întreaga industrie chimică în țară 31.551 de salariați, în timp ce pentru punerea în valoare a domeniului forestier al țării în întinderea azi de peste 4.661.000 de hectare, lucrează acum 41.069 de salariați. În industria alimentară care prelucrează produsele agricole și cele animale, atât pentru consumul intern, cât și pentru export, sunt întrebuințați 44.473 de lucrători, dintre care 2.318 specialiști pentru transformarea în mezeluri sau alte produse conservate ale carnei, pe care anual o dau cele 9.781.000 de oi, 3.755.000 de vite cornute, 1.498.000 de cai, 2.402.000 de porci, 3.000.000 de capre și aproape 100.000.000 de păsări domestice și epuri de casă, ce se găsesc iarna în țară.

În cadrul acestor mari bogății naturale și al consumului celor 17.805.38 de suflete din actualele granițe ale României,

industria mare de transformare, ce întrebuițează în totul 258.092 de salariați, dezvoltându-se și diversificându-se, s'a completat în sens vertical, fie către operațiunile de finisaj, fie către producțiunea semi fabricatelor, astfel încât, de îndată ce instalațiunile necesare au fost construite, iar materia primă respectivă găsită în cantități suficiente, trebuințele pieții interne au putut fi satisfăcute din punct de vedere cantitativ, cât și din punct de vedere calitativ.

Astfel, în industria extractivă s'a procedat la o intensificare sistematică a exploatării minelor și, datorită bunei organizări a producțiunei, s'a ajuns a se obține în 1941, cu toate pierderile teritoriale suferite, 166.426 tone de minereuri de fier, față de 143.030 tone în 1939; 25.108 tone de minereuri de cupru și pirită, cu priferă, față de numai 1.123 tone în 1937; 14.664 tone de pirită, contra 11.205 tone în 1938; 3.969 tone de bentonită, 5.458.000.000 tone de petrol; 2.601.325 tone de lignit, cărbune brun, uilă și antracit; 400 milioane m. c. de gaz metan, precum și 377.400 tone de sare.

La rândul său, industria mare de transformare, care după pierderile teritoriale din 1940, număra 2.277 de întreprinderi, numai pentru ramurile alimentară, metalurgică, chimică, forestieră, pielăriei și textilă, și-a mărit considerabil efortarea de a satisface, pe lângă cererile imperioase ale apărării naționale, și parte din consumul intern, încât, în afară de industria lemnului, care n'a putut înregistra progrese din pricina că actualmente România nu are decât 4.861.254 hectare de pădure, celelalte ramuri ale marelui industrii de transformare și-au sporit producția.

Așa, potențialul industriei textile, raportat la numărul actual de locuitori ai țării, este cu mult mare decât în primăvara anului 1940, iar producția de plante textile indigene a fost intensificată, spre a compensa scăderea importului de fire de bumbac, de lână și de mătase.

Deasemenea, potențialul industriei metalurgice n'a scăzut, ci, datorită faptului că producția de minereu și de fontă a sporit, a reușit, pe deoparte să mențină producția de oțel și de fontă la nivelul anilor 1938—1939, iar pe de altă parte, să mărească producția de fier laminat și de tablă neagră.

În ceea ce privește industria alimentară, greu încercată prin pierderile teritoriale din 1940, intensificarea culturii de

plante alimentare și industriale a permis împlinirea trebuințelor armatei și ale populațiunei, asigurând tot odată, prin producția de ulei din 1941, un spor marcat asupra aceleia din 1937.

În ansamblul ei deci, industria românească a reușit să asigure o valorificare optimă a posibilităților de producție românească, iar ca număr, întreprinderile industriale din România au sporit dela 2721 în 1940, la 2897 întreprinderi în 1941, având un capital investi tde 30.432.000.000 li, față de 46.334.000.000 lei în 1940.

La aceste întreprinderi industriale, cu o forță motrice totală e 691.732 H. P. în 1941, urmează să se adauge și partea reconstruită din cele 443 de întreprinderi din Basarabia și Bucovina de Nord, cari însumau în 1938 o forță motrice de 30.679 H. P. la un capital investit de 1.770.614.880 lei, precum și cele 30 întreprinderi cu caracter industrial fondate în perioada 1 Ianuarie — 1 Aprilie 1942, cu un capital inițial de 389.200.000 lei.

Sporiă astfel, nu numai prin numărul de întreprinderi re-puse în funcțiune în provinciile eliberate de sub stăpânirea URSS, ci în însăși esența ei, prin reintrarea bogățiilor economice ale Basarabiei și Bucovinei de Nord în fruntariile țării, industria românească, atât de strâns legată de structura agricolă-industrială a țării, se află actulmente sub influența crescândă a economiei de războiu, dar în viitor economia organizată, controlată de Stat va modifica și erarhiza inițiativele industriale conform cadrului și limitelor ce se vor fixa dezvoltării industriale, în strânsă legătură, pe deoparte cu extensivitatea pieții interne, iar pe de altă parte au posibilitățile de autofinanțare, sau de participare a capitalurilor țărăne în diferite ramuri industriale sub formă de societăți cu capital mixt.

Astfel de societăți ce existau în număr destul de însemnat, nu încetează de a se constitui, nici acum în plină conjunctură de războiu, înregistrându-se în perioada 1 Ianuarie 1941—1 Arpilie 1943 înființarea a 274 denoui Societăți anonime, cu un capital social de 2.124.300.000 lei.

Cum însă prosperitatea și progresele economice ale unei țări sunt în strânsă legătură cu rapiditatea circulațiunii bunurilor, România își completează rețeaua sa actuală de drumuri în lungime 82.990 kilometri, încât până la 1 Ianuarie 1945

această țară va avea aproximativ 5700 de kilometri de șosele pavate, bituminizate și cu îmbrăcăminte permanentă sau semi-permanentă.

Deaceia, aceste mari lucrări pentru modernizarea șoselelor românești, alături de însemnatele lucrări ce se vor executa în regie directă, de către Direcțiunea Generală a Drumurilor, în cursul viitorilor 5 ani, vor face astfel, încât, toate centrele vitale ale țării vor fi legate între ele printr-o rețea modernă de șosele, destinată să asigure o circulație fluidă și elastică a produselor și a mâinii de lucru, până în colțurile celemai îndepărtate ale României, completând util cei 9227 kilometri de cale ferată românească în exploatare.

Concomitent cu această refacere generală a șoselelor și a rețelei de căi ferate, se vor relua și dezvolta transporturile pe apă în întreaga regiune de Nord Est a țării, intensificându-se navigațiunea, nu numai dealungul Prutului, care a încetat de a mai fi frontieră și care ajută mult scurgerii produselor moldovenești dintre Siret și Kogălnic, ci și pe Nistru, pe care vor fi transportate îndată ce va fi redată circulațiunii de oameni și bunuri, produsele moldovenești și transnistriene, începând de la Soroca și până la Marea Neagră. Dealtfel, prin apele care scaldă nord-estul țării, adică Nistrul, Prutul și mai ales la sud, Dunărea, cursuri de ape ce vor avea o importanță decisivă în realizarea vechiului proiect al construirii canalului Vistula, Dunăre, unind Marea Baltică cu Marea Neagră, România își va mări și mai mult importanța sa de Stat de tranzit pentru țările din sud-vestul Europei și bazinul Mediteranean.

Tot pe aceste căi vor fi expediate în străinătate produsele agricole, animale, lemnoase și petrolifere, care asigură României în relațiunile ei economice externe, un excedent al balanței sale comerciale în fiecare an, valoarea exportului agricol fiind aproape de 20% din valoarea producției agricole generale a țării.

Sănătatea finanțelor particulare a determinat solidaritatea finanțelor publice care s'a manifestat nu numai prin fixarea bugetului general al Statului pe exercițiul 1 Aprilie 1943—1 Aprilie 1944 la suma de lei 373.958.000.000, față de 212.700.000 lei în 1942—1943, ci mai ales prin faptul că încasările Statului față de prevederile bugetare respective, au înregistrat următoarele excedente: 19.748.700.000 lei la bu-

getul ordinar și 3.517.000.000 la bugetul special al Apărării Naționale.

Sprijinindu-se așa dar pe finanțe sănătoase și o producție agricolă-industrială capabilă să satisfacă un consum intern raționalizat, economia românească a putut să-și completeze armura sa de rezistență, în plină conjunctură de războiu, pe baza noilor acorduri comerciale și de plăți încheiate în 1942 cu diferite state străine și în care s'a căutat, pe cât posibil, a se obține pentru produsele românești, prețuri mari, însă stabile și în concordanță cu prețurile practicate de furnizorii României pentru produsele fabricate sau materiile prime pe care le importă.

Schimbări imediate în caracterul de tranziție ale vieții economice românești, nu se pot aștepta, față de situația de fapt, însă este cert că inițiativa românească este vie, iar naționalizarea vieții economice se face într'un ritm mai mult decât îmbucurător, mai ales datorită sprijinului financiar dat de Banca Națională a României, de marile instituțiuni bancare reprezentate în Consiliul Interbancar și în sfârșit de cele 233 de bănci ale țării care având și ele un capital social și rezerve de 7.433.000.000 lei, acordă în limita posibilităților, alături de primele instituțiuni bancare, credite cu dobânzi ce nu pot fi mai mari de 7%, tuturor celor cet voesc să preia fondulde comerț sau industrial. În aceleași condițiuni, însă pe o scară mult mai redusă, oferă posibilități de credite curente de susținere, pe termen scurt și cele 5000 de cooperative ce funcționează în țară și care lucrează cu fondurile celor 1.106.000 membri și credite în valoare totală de 6.9942.549.000 lei.

Organizându-și, după cum a reușit, din multiplele măsuri luate în domeniul agriculturii, industrie, aprovizionării, finanțelor și comerțului intern, viața economică a populației civile, ca și îndestularea nevoilor armatei, România a izbutit așa dar să-și întărească în cursul anului 1943 economia ei națională de războiu și să aștepte, în liniște, recolta dătătoare de viață și speranțe a anului 1943.

Dr. FLORIN CODRESCU

Dinamizarea vieții naționale

— ASPECTE DIN JUDEȚUL TURDA-CLUJ —

Munca, ordinea, disciplina, idealul, elanul creator prinduc toate bogățiile. Pentru ca să știm ce se petrece în țară și ce ne pregătește viitorul, trebuie în primul rând să ne referim la sufletul actorilor.

Cunosc orașul și județul Turda de aproape două zeci de ani. Am fost martor la toate progresele și transformările din acest interval. Orașul și ținutul, sub stăpânirea românească, și-au schimbat aspectul. Dar, în timpul din urmă, progresele realizate sunt de așa natură, încât ele trebuiesc relevate spre lauda celor ce le-au înfăptuit și spre cea mai mare satisfacție românească.

Actualmente Turda, capitala județului, e condusă de harnicul primar Iosif Chiorean, care ocupă această funcție cu începere dela 26 Ianuarie, 1941.

Se știe că în trecut orașul era o citadelă ungurească. Românii nici nu aveau voie să se așeze în oraș. Din această cauză stăpânirea românească, la 1918, d'abia dacă a găsit pe la periferii sărăcăcioase așezări românești, pe lângă cei câțiva intelectuali cari, în timpul din urmă, reușiseră să pătrundă în inima orașului.

Era un centru de șovinism unguresc înfipt în inima românismului.

Până la 1941 Turda avea 19.000 locuitori. La recensământul din Martie s'au găsit 30.668, dintre cari, români, peste 21 000 adică 86%. În interval, și până la această dată, românii ajunseseră să numere 50%. Astăzi, după recensământul din cartele, Turda are 36.000 locuitori. În timpul din urmă situația demografică era următoarea: 1875 evrei, 4.000 unguri, 600 germani și restul români.

Pentru cel ce a cunoscut Turda cu câțiva ani în urmă e o revelație faptul că orașul se prezintă cu un total aspect românesc. Limbă streină nu se mai aude. Firmele ungurești pot fi numărate pe degete. Firme jidovești nu mai există. Orașul colcăie de exuberanță românească.

— ASPECTE CULTURALE —

Turda are astăzi câte o secție a societăților „Astra“ și „Asociația Prietenii Universității“.

Pe teren publicistic avem cunoscuta revistă a poetului T. Mureșanu, „Pagini Literare“, alături de revista corpului învățătoresc local „Ogorul Școlii“.

Avem două dintre cele mai bine scrise ziare de provincie, „Gazeta dela Turda“ de sub direcția D-lui Iluțiu și *Infrățirea* condusă de d-l Modrigan, cel mai activ propagator al cooperăției din regiune.

Sub aspectul religios nu s'au făcut mai puțin progrese remarcabile. Turda nu mai e nici în această privință o citadelă a cultelor minoritare.

În centrul cel mai de vază al orașului se înalță mândră catedrala ortodoxă, una dintre cele mai frumoase biserici din țară, care pune în umbră vechile biserici, catolică și reformată, singurele cari se impuneau atenției vizitatorului.

Cu toate că majoritatea românilor sunt greco-catolici, aceștia nu au reușit încă să creeze catedrală în inima orașului. Au rămas încă la periferie, nu fără a se fi transformat și mărit vechia biserică din Turda veche care a adăpostit pe români, alături și de bisericuța ortodoxă modest așezată în colțul cel mai retras al orașului.

Excepție face numai biserica protopopiatului din Turda Nouă, care a rămas în starea în care a găsit-o stăpânirea românească la 1918.

— ASPECTUL ECONOMIC —

Românizarea s'a făcut cu energie rară, încă din primele momente ale regimului celui nou. Banca Națională, Banca Centrală și cooperativele „Turda“ și „Zorile“ au avut rolul de căpetenie în această operă românească. Astăzi 85% din instituțiile economice sunt în mod efectiv în mâini românești.

Nicăeri ca la Turda camuflarea nu a fost înlăturată cu mai mult succes.

Comerțul românesc strălucește pretutindeni. În Piața Mihai Viteazul, piața principală a orașului, am numărat eu însumi peste cinci zeci de firme românești, în toate ramurile de activitate. A le enumera pe toate, ar fi să ocupăm o întreagă pagină. Regret că, din lipsă de spațiu, nu pot reda numele și

firmele harnicilor români, autohtoni și refugiați cari au schimbat total aspectul orașului din punctul de vedere al comerțului.

Mă voi ocupa mai deaproape cu altă ocazie de marea cooperativă „Zorile“, care comandă întregul comerț din județ. Astăzi vom spune numai câteva cuvinte despre prima cooperativă înființată în Turda sub regimul dinamic inaugurat la 6 Septembrie 1940: „Cooperativa Turda“.

Această cooperativă s'a înființat îndată după refugiu, în mare parte de către refugiați în scop de românizare. A început cu 150.000 lei capital și cu 58 de asociați, pentru ca să ajungă azi la 250 de asociați și la un capital de 2.000.000 lei. Meritul înființării acestei asociații se datorește inițiativei luate de D. Ion Mareș, iar avântul luat dela început este a se atribui în parte împrumutului de 5.000.000 lei ce i-a fost acordat de Centrul Național de Românizare.

Prima realizare a Cooperativei Turda a fost cantina restaurant. Au urmat apoi librăria, textilele, pentru cari are și o sucursală în Câmpia Turzii, colonialele și parfumeria, toate preluate delae străini și toate asortate și bine conduse.

Toate aceste instituții progresează. Mișcarea dinamică ce li s'a imprimat a făcut ca, în intervalul scurt ce s'a scurs dela înființare, să se restituie deja din capitalul împrumutat 1.500.000 lei, să se împartă dividende și beneficii acționarilor și să vândă, în condițiuni mult mai avantajoase decât foștii negustori, în cea mai mare parte jidani speculanți.

Menționăm ca figuri onorabile pe conducătorii cooperativei din 1941: Președinte *Ion Modrigan*, consilieri: *Dr. Șerbu*, *Ing. Corbuțiu*, *Ion Maxa*, *Dr. Braicu*, *Socrate Dumitriu*, *Augustin Dordai* și *Ion Coroi*, directori fiind *Dumitriu* și *Coroiu*.

Dar nu numai această cooperativă înfloritoare dă tonul vieții comerciale românești din Turda. Federala „Zorile“, unde elementul dinamic și iscusit este acel român a cărui prezentă se impune în toate ramurile cooperației turdene; e D. Ion Modrigan, profesor și fost prefect al județului.

Cooperativa aceasta împănază întregul județ cu instituțiile sale, iar în Turda strălucește cu magazinul de coloniale en gros, făină și cereale.

Nu sunt mai prejos nici ceilalți comercianți români cari nu sunt încadrați în aceste două cooperative.

Am spus că numai în piața centrală a orașului, unde altădată tronau aproape numai firmele jidovești și ungurești, astăzi se numără peste 50 de firme românești dintre cele mai înfloritoare.

Să menționăm câteva la întâmplare, pe lângă cele menționate mai sus: *Magazinul Petruș*, încălțăminte; *Ing. Prodan*, aparate de radio și tehnice; *Almășan*, cu piese de auto; *Turdean*, cu stofe; *Bucur Ion*, cu coloniale; alt *Bucur*, cu articole de mode; *Cuti*, fierărie; *Moldovan*, cu stofe de damă; *Gh. Moscu*, magazin de mode; farmacii, librării, bănci restaurante, berării; totul e românesc și bine încheșat.

Pe vremea când eram eu la Turda, românii înșiși boicotau comerțul românesc. Câte un rar nenorocit care îndrăsnea să se avânte era curând silit să lichideze. Acum comerțul românesc s'a impus pe toată linia. E mai curat, mai dinamic, mai plin de viață de cum era altădată cel jidovesc și unguresc.

Prin dăruenia, munca, prieceperea și corectitudinea elementelor tinere, s'a ajuns la rezultate, pe cari nu le putea bănuși nimenea cu câțiva ani în urmă.

— ASPECTE INDUSTRIALE —

Pe teren industrial inițiativa particulară nu a produs roade mai puțin rodnice. E regretabil că statul nu a inițiat încă o puternică politică industrială.

Aici industriile românești ar putea lua un avânt remarcabil, dacă statul ar acorda înalta sa sollicitudine. Avem gazul metan, o bogăție care nu e încă prețuită îndeajuns.

Inițiativa particulară se afirmă cu putere. Dar nu e de ajuns.

Am stat îndelung de vorbă cu cunoscutul om de bancă din Cluj, D. Victor Iliescu. Din inițiativa acestui om, plin de dinamism creator, s'a înființat, la 1936, la Turda o fabrică de ceramică, cu un capital inițial de cinci milioane lei. Dela această dată, sub puternicul impuls dat de creatorul ei, fabrica a ajuns la un capital de 60.000.000 lei și să fabrice pentru întreaga țară, pe lângă articolele obișnuite de porțelan, porțelan electro-tehnic, sanitar, farmaceutic, etc.

Am stat altădată de vorbă cu un alt strălucit reprezentant

al industriei românești, directorul fabricii de sârmă dela Cămpia Turzii, D. Floașu. De curând am discutat cu un alt inimos român, directorul fabricii de tricotaje „Fita“ din Arad.

E interesant de constatat că toți acești promotori ai industriei românești se întâlnesc în constatările lor. Lipsurile și deficiențele sunt aceleași. Și nu poate fi altfel, pentrucă provin dintr'o stare de spirit comună.

Nu se pregătește cu asiduitate armata de ocupație a industriei și comerțului. Căminele de ucenici nu funcționează în condițiuni multumitoare. D. Iliescu ne comunică faptul că în căminul fabricii sale, sunt 100 de ucenici, când ar trebui să fie cel puțin 1.000.

Absolvenții școalelor industriale sunt și ei slabi. Pentru a fi utilizați trebuie să facă o nouă ucenicie în fabrici. Acelaș lucru se spune și despre ingineri. Toată scara învățământului prezintă această lacună. Indrumarea practică lasă pretutindeni de dorit.

Directorii de fabrici, cu cari am saut de vorbă, sunt unanimi a constata, că adevărata pregătire pentru industrie se face în fabrici, nu la școalele teoretice. Deaceea ar trebui ca școalele acestea să fie atașate la fabrici, sau să se facă un stagiu de aplicare pe lângă ele.

Marele centru industrial care e Turda are de asemenea trebuință de locuințe igienice pentru lucrători, de spitale pentru ei, de ambulatorii, de hrană substanțială și îmbrăcăminte.

Sunt mulți lucrători refugiați cari sosesc goi și subnutriți. Acești lucrători sunt bine îngrijiți, în primele zile, de serviciul de patronaj. Dar grija lor nu trebuie lăsată ulterior numai în sarcina fabricilor, cari au alte mari greutăți de învins.

Fabrica de ceramică, spre pildă, a început cu treizeci de lucrători, pentru a ajunge azi la 350, toți rău îmbrăcați și rău hrăniți, deși directorul fabricii le-a adus și porumb din Transnistria pentru a putea înlătura marile lor lipsuri.

Concluzia la care ajungem e că trebuie să se procedeze la construcția de locuințe model pentru lucrători, să se înființeze cămine, spitale, cantine, școale, cooperative proprii cari să le stea la dispoziție, cu tot ce le e de trebuință, pentru buna lor stare trupească și sufletească.

— Aspectul Edurilor —

Sub aspectul erilitar, Turda deasemenea și-a schimbat fața în ultimul timp. În exercițiul 1941—42 s'a pavat Str. Sterca Suluțiu și a fost înzestrată cu trotuare de asfalt cari nu existau. S'a amenajat estuarul din Piața Mihai Viteazul. În cel din 1942—43, s'a construit digul catedralei ortodoxe, un dig în Str. Augustin Bunea și alt dig pentru întărirea malurilor Arieșului, lângă Abator, în parcul orașului care a fost înzestrat și cu o poartă de intrare cu îngrăditură de beton armat, podul de beton din Str. Coșbuc, un monument de artă în genul lui; un alt pod renovat peste Valea Sândulești.

În exercițiul 1943—44 se lucrează intens la amenajarea pieței 6 Septembrie. S'au construit pavaje și trotuare în Str. Ștefan cel Mare la intrarea în oraș schimbând complet înfățișarea regiunii; s'au executat lucrări de drenaj pe toată strada și trotuare pe Str. Războeni; amenajarea parcului din Str. Avram Iancu, în fața Camerii de Agricultură. A început cu multă intensitate o serie de alte mari lucrări.

Toate aceste remarcabile progrese s'au făcut sub conducerea competentă și plină de avânt a D-lui ing. Ciortea Victor, fostul șef al serviciului tehnic al Clujului și cu fondurile proprii ale orașului, plus 16.800.000 ajutor dela Ministerul de Interne și 1.611.000 pentru planul de sistematizare.

Podul peste Arieș la Buru

— ASPECTE DIN JUDEȚ —

Nu numai Turda s'a transformat în timpul din urmă. Județul întreg e în plină fermentație creatoare. Prefect, dela 1 Februarie 1941, este D. General Alexandru Vâlcu și subprefect. Dr. Avram Vesa, transferat aci dela Alba la 15 Iulie 1942.

E un județ dintre cele mai mari mai bogate și mai pitorești din țară. În urma arbitrajului dela Viena aproape și-a dublat suprafața.

Cuprinde în sânul său mare parte din Munții Apuseni, leagănul moșilor cari ne-au dat pe Horia, Cloșca și Crișan, pe Avram Iancu și pe atâți eroi ai neamului..

Avem aici cel mai compact masiv de munți din țară. Dela Turda la Alba-Iula, străbătând munții, avem o distanță de peste 200 Km.; regiuni fermecătoare și bogății incomensurabile, cari nu așteaptă decât să fie puse în valoare.

Populația e alcătuită din străvechi daci și romani, cea mai autentică și viguroasă românie, făcând de milenii corp comun cu munții, pădurile, văile și piscurile abrupte.

Dacă e adevărat că contactul strâns cu pământul patriei te formează, te înalță și te înobilează, atunci trebuie să cunoaștem bine și să cultivăm pe acești munteni, cari strălucesc de inteligență, și de frumusețe fizică și morală.

Munții Apuseni, atât ca material etnic, cât și ca bogății

Casa de adăpost pe muntele Vlădeasa

sunt pentru neamul nostru o comoară neprețuită. Cei ce nu cunosc acești munți și pe locuitorii lor să se ducă să-i vadă. Se va întoarce recomfortat și plin de credință, calitățile eminente și posibilitățile de viitor ale neamului din care facem parte.

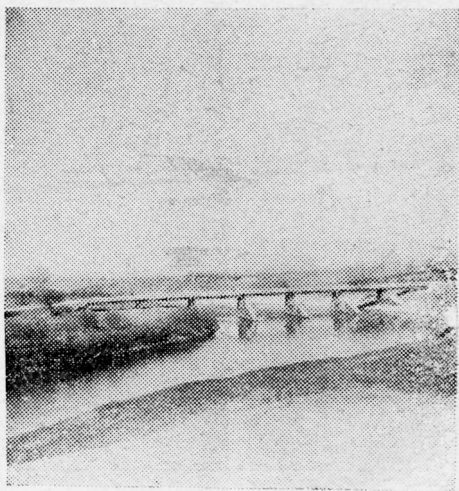
Acest neam de elită nu poate fi pus sub obroc de venetici, nu poate fi dislocat din sălașurile lui milenare, nu poate fi împiedicat de a avea în aceste părți rolul strălucit care-l așteaptă.

Intr'un asemenea județ, trebuiesc și oameni de acțiune, cari să facă față marilor probleme ce se pun pentru valorificarea pentru neam și țară a acestui scump patrimoniu, care ne aparține nouă tuturor românilor de sânge.

Cunosc județul și comorile cari îl caracterizează. Cunosc și starea în care a fost, atunci când l-am moștenit dela fosta stăpânire streină.

Am străbătut de multe ori munții în lung și în lat. Am cercetat și câmpiile mănoase cari se întind la poalele lor: *Valea Arieșului*, care coboară când năvalnic când liniștit în munți, *Valea Mureșului*, care șerpuește împrejurul munților, *Văile Crișurilor*, cari se îndreaptă spre câmpiile panonice, ducând cu ele mireasma sufletului românesc.

În acest cadru măreț înfăptuiesc astăzi conducătorii mare-

Podul peste Mureș la Lachința

lui județ Turda. Am vrut să mă conving de realitate și l-am străbătut din nou în părțile lui cele mai reprezentative.

— DRUMURILE —

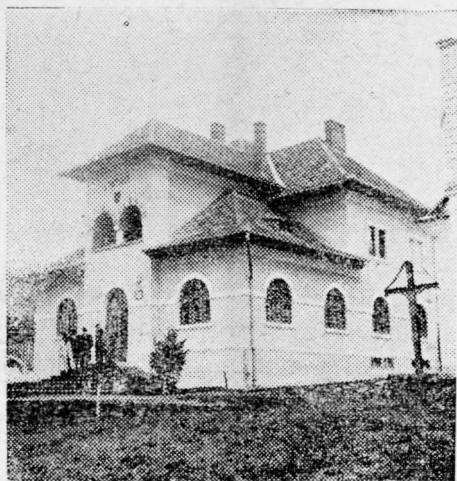
O problemă mare pentru Munții Apuseni o constituie drumurile, mijloacele de comunicație. Fără de mijloace bune de comunicație nu se pot pune în valoare bogățiile lor etnice și naturale. Deaceia o primă grijă a actualilor edili a fost drumurile.

În această privință era aproape totul de făcut. Nu aveam decât o șosea care unea, peste munți, Turda cu Alba-Iulia, o cale ferată îngustă și nepractică care ducea dela Turda la Abrud, în creierul munților și altă cale ferată similară care ducea dela Alba-Iulia la Zlatna, cu un lapsus de 30 de Km. între Zlatna și Abrud.

Celelalte așa zise șosele din munți, foarte restrânse ca număr de altfel, nu puteau conta ca legături bune și permanent practicabile.

Astăzi, pe câmpie și în munți drumurile au căpătat un aspect nou. Avem drumurile din regiunea de câmpie: Turda-Litn; Săulia-Pogăceanu; 'Bandul-Românesc-Lachința; Oroioarba.

În munți, avem poduri dela Buru, peste Mureș la Oarba; două, de beton armat pe drumul Turda-Lits. S'au făcut dru-

Pretura Baia de Arieș

muii noi dela Stolca la Someșul Cald ; dela Valea Ierii la Săvădisla ; dela Valea Ierii la Someșul Rece. S'au reconstruit drumurile Câmpeni-Albac; Beliș-Calata; Băișoara-Valea Ierii; Sopor-Suat; Unuirea-Hădăreni; Turda-Luduș. Sunt de remarcă podul nou cu grinzi de fier dela Lechința peste Mureș lung de 12 m. și podul dela Luduș peste valea Zaului.

Pe lângă aceste lucrări cari înglobează fonduri de două sute de milioane lei, se adaugă drumurile și podurile executate din fondurile militare, precum și cele făcute de stat pe șoselele naționale.

— EDILITARE —

Pe drumul edilitar nu s'a desfășurat o activitate mai puțin rodnică.

Centrul administrativ Bistra

Iată principalele lucrări cari s'au executat în județ din fonduri comune și din fonduri proprii:

Școala dela Săcueni ; cea dela Câmpeni, cătunul Mihăești ; Pretura dela Câmpeni ; Centrul Administrativ Bistra, cu primărie, cerc cultural, jandarmerie etc. ; școala primară dela Lupșa-Mănăstur ; Preutra dela Baia de Arieș ; Școala primară din Sălcia de Sus ; cele din Lunca și Vidolm ; Centrul Administrativ Valea Jerii ; școala din Ceanul Mic și cea din Copăceni ; amplificarea școalei primare din Hădăreni ; a celei din

Chețani ; Centrul Administrativ Chețani ; cel din Valea Largă ; băi populare la Valea Largă și la Zaul de Câmpie.

Aceștea sunt lucrări de interes general. Lucrări sanitare, sub direcția Drului Paul Sârbu, medicul primar al județului, un bun gospodar și inimos român la activul căruia stau lucrări de o importanță capitală, s'au executat : **Dispensarul din Săcueni, Sanatorul de Tuberculoși din Câmpeni, Dispensarul dela Războeni, și alte lucrări de mai mică importanță.**

Mai sunt o sumedenie de lucrări de mare importanță în

Centrul administrativ Valea Ierii

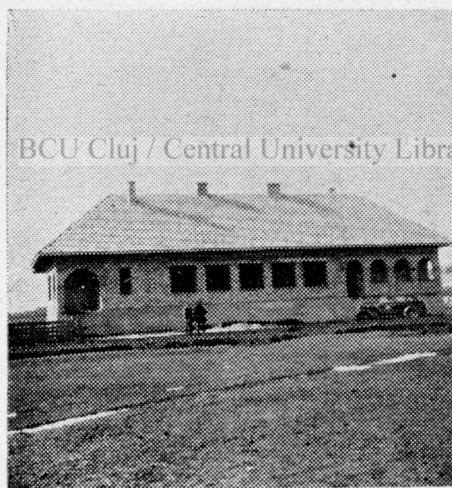
curs de executare în valoare de cca. 20.000.000 lei, ceea ce ne dă, împreună cu lucrările deja executate, o valoare înglobând suma de peste una sută milioane lei.

Trebuie să mai menționăm și cu privire la drumuri că, csebit de cele descrise mai sus, sunt pe șantier lucrări în curs de cca două zeci milioane lei; că, în ce privește partea sanitară, D. Dr. Sârbu conduce acum lucrările **dispensarului dela Căpuș în valoare de șase milioane lei; instalațiile de bae dela Sălciua de Sus și dela Tritonii de jos, în valoare de cinci sute mii lei,**

apaductul și captarea de ape pentru sanatoriul din Câmpeni, lucrări evaluate la șase milioane lei.

Fonduri deosebite sunt destinate pentru procurarea de mobilier nou, pentru toate construcțiile despre cari am vorbit.

Toate aceste lucrări au trebuit să fie conduse și executate pe teren de oameni, ale căror merite nu pot fi trecute cu vederea. Serviciul tehnic este condus de D. Ing. Emil Poenaru, iar pe teren, conducerea lucrărilor a stat și stă în sarcina subinginerului principal, D. Suciu Ion, iar planurile clădirilor aparțin inginerului Hacevschi Felix.

Dispensarul Războeni, jud. Turda

Acesta e azi aspectul județului Turda. E un furnicar în plină activitate. Conducătorul județului D. G-ral Alex. Vâlcu și neobosiții lui colaboratori se pot felicita de rezultatele obținute.

Nu mai puțin merită atențiunea noastră recunoscătoare conducerea centrală, care a contribuit larg cu fondurile și îndrumările ei.

Grație acestui dinamism, Munții Apuseni sunt pe cale de

a deveni pentru statul român, bastionul bogățiilor etnice și naturale și o cetate inexpugnabilă a românismului.

Este necesar, a se face cercetări în celelalte două județe în cari se întind acești munți, în județele Bihor, și Alba, pentru a se vedea, dacă aceeaș activitate în acelaș ritm a fost desfășurată.

FLAVIUS

Centrul administrativ Chețani
în construcție

Incurajați „ROMÂNIA EROICĂ“

Citiți-o și răspândiți-o.

Faceți-o să treacă din mână în mână.

C R O N I C A

COMEMORAREA ASSASINARII LUI
MIHAI VITEAZUL

La 8 August s'au împlinit 342 de ani dela asasinarea marelui nostru voevod în câmpia de lângă Turda. Sunt tot atâția ani de când umbra lui plutește peste noi și așteaptă răzbunarea.

La 8 August 1601 s'a pus capăt în mod mișelesc vieții aceleia care pentru prima oară a unit cele trei țări românești.

SCHIMBARILE DIN ITALIA

Semnificația acestor schimbări e la îndemâna oricui. Ele au fost discutate în țară și în streinătate sub toate aspectele, pentru a mai fi nevoe ca să ne oprim îndelung asupra lor, pentru cititorii noștri.

Un lucru trebuie să știm. Siguranța noastră de astăzi și de mâine, aspirațiile noastre, viitorul ce ne așteaptă nu pot fi în funcție de aceste evenimente. Războiul își urmează cursul. Spiritualitatea care-l animează îi determină evoluția. Această spiritualitate este cu noi și pentru noi. Siguranța și viitorul nostru rămân tot în ranița ostașului și în inima și sufletul nostru.

Fascismul e o întrupare ca oricare alta. Spiritul care i-a dat naștere importă. Formele, întrupările, sunt efemere. Spiritul creator le guvernează din adâncuri nepătrunse. Formele pot fi efemere. Spiritul e etern. Soarta noastră el o plămădește. Și orice întrupare care va veni nu ne poate fi dăunătoare.

Evoluția omenirii, în timpurile prin care trecem, își are linia bine definită.

EXPOZIȚIA ANTI-COMUNISTA DIN PIAȚA
SENATULUI.

Ministerul Propagandei Naționale ne-a pus la dispoziție această expoziție care constituie cel mai elocvent document despre ceea ce a devenit Rusia sub bolșevici și despre ceea ce ar deveni Europa, dacă ar încăpea pe mâinile lor. Drept orice,

comentar reproducem următorul text din broșura explicativă care stă la dispoziția vizitatorilor :

„Numai fapte, numai documente, numai realități, exprimate prin cifre, fotografii și texte facsimilate — glăsuitoare prin ele însele : iată ce reprezintă expoziția de față.

„Paradisul Roșu” nu este, în adevăr, decât o simplă oglindire autentică a unor contururi sumbre și a unor realități monstruoase : acelea pe cari le-a dat la iveală colaborarea forțelor întunericului moral și mizieriei materiale, din Rusia acestui tragic „Paradis”.

„Istoricul nefastei mișcări, primele asasinat, apoi odioasele ucideri în masă — cu zecile de milioane — teribilele infometări pentru realizarea „dumpingurilor”, teroarea sistematică în Biserică, în Școală, în păturile intelectuale, ca și în muncitorime și în țărănime; în sfârșit, acțiunile Kominternului pentru înjugarea întregii civilizații de azi la fericirile stării de animalitate, — alcătuiesc la un loc o simfonie de urlete sinistre și însetate de sânge.

„Este cântecul de groază al însălbătecirii sufletelor ; tipătul desnădăjduit al glorificării omului din caverne.

„Să nu uiți nici un moment, privitorule, că mare parte din piesele documentare ale expoziției de față sunt culese după însăși statisticele sovietice; restul furnizându-l ziarele și publicațiile bolșevice, discursurile șefilor comuniști și constatările la fața locului, cu aparatul fotografic în mână.

„Expoziția anti-comunistă rămâne un document. Atâta tot.

„Datele și cifrele ei sunt minuțios exacte.

„Ceeace ea dă la iveală sunt faptele stricte”.

Ar trebui ca această expoziție să treacă pela toate centrele din țară, pentruca toți românii să poată fi documentați în mod plastic despre ceeace reprezintă în fapt vecinii noștri dela nord.

E necesar ca și mințile cele mai puțin pregătite să fie pe deplin lămurite cu privire la imensul pericol ce ne pândește dela nord.

C A R Ţ I

Ion Colfescu-Delaturda. Rasa şi Geniul ei — Misionarismul românesc în noua Europă — e o carte de 268 pagini, format mare proaspăt eşită de sub teascurile tipografiei. Deşi volumul cuprinde probleme tratate de directorul nostru în „România Eroică”, în cursul anilor 1940—1942, conţinutul lui rămâne totuşi de un interes suveran şi de o palpitantă actualitate.

Sunt probleme grave la ordinea zilei. Orientarea publică e expusă la oscilaţii. În toate straturile sociale se simte lipsa unei concepţii bine definite cu privire la rosturile noastre pe pământul moştenit dela strămoşi în Europa Nouă pe cale de cristalizare. **Rasa şi Geniul ei** tratează cu competenţă şi pe înţelesul tuturor cele mai variate probleme naţionale şi de stat.

Pentru orientare dăm câteva din subiectele tratate. **În pragul nouilor vremi ; Un stat nou cu suflet nou ; Temelii de granit ; Dreptatea noastră ; O moştenire milenară ; Macedonenii ; Dreptatea imanentă ; Ideea de rasă ; A sosit ora României ; Principiile de selecţionare a elitelor în noul stat român ; Pe marginea păcii viitoare ; Pacea ordinii spirituale ; Contribuţii la noua construcţie a statului ; Din imperativele categorice ale neamului ; O imposibilitate morală ; Sângele cald vorbeşte ; Suprema preocupare etc.**

Reproducem finalul din araicolul intitulat : **În pragul nouilor vremi :**

„Din actualul război naţiunile es ca entităţi de sine stătătoare cari se vor căuta şi întregi reciproc. În noua stare de lucruri orice individ nu e decât o celulă aparţinând unei fiinţe superioare : **Naţiunea** din care face parte...

„Noi să ne pregătim pentru marea renaştere, pentru întregirea noastră definitivă. Vom fi cu atât mai îndreptăţiţi, cu cât ne-am înşiruit viguros în rândurile marilor făuritori de istorie. Principiile pentru cari luptăm nu se poate să nu fie aplicate în mod larg şi definitiv nouă înşine. Românii de pretutindenii să fie aduşi la viaţă. Niciun suflet de român să nu rămâne pierdut. Cei desnaţionalizaţi să fie readuşi la matcă. Nimănu, nimic din etnicul nostru. E dreptul nostru sfânt. Graniţele statului nostru să fie trasate în raport cu acest etnic, cel real, nu cel pe care-l pot falsifica anumiţi vecini învechiţi în rele. Drep-

tatea și solidaritatea internațională cer ca fiecare să ajute pe vecin a-și realiza drepturile sale etnice. Cei ce nu vor înțelege n'au ce căuta pe harta noiei Europe.

„Odată întregite hotarele, va trebui să ne organizăm pentru a ne îndeplini misiunea istorică ce ne incumbă în aceste părți ale continentului. Orice român încă de pe acum trebuie să fie conștient de rolul mareț ce ne rezervă viitorul.

„Suntem într'un război de eliberare, dar și într'un război de înaltă creațiune și de zidire spirituală.

„Eroii și martirii noștri singuri au cuvântul“.

„**Rasa și Geniul ei**“ e o carte de îndrumare sănătoasă, de puternică reconfortare națională și patriotică și de o palpitantă actualitate, care nu trebuie să lipsească de pe masa niciunui român care se preocupa de soarta neamului și patriei sale.

Petre Stati, — Chemarea Soarelui, Poeme, Casa Școalelor, 1943, Tip. Ath. Ghiorguiu, Iași. Volumul de 166 pagini, format mare își merită titlul. Are următoarea împărțire : **Preludii ; Mărturisiri ; Gânduri și Privelști ; Evlavii ; Cielu Eleziac**. Reproducem **Din Cielu Mărturisiri**, poezia intitulată :

I D I L A

Se uită vara printre gene
Pe câmpde-otavă sânzâiene,
Cu aur stins am pâlpâit...
Poapsul verii ia sfârșit, —
Alaiul ei aerian,
Călătorește 'n alt liman...
Surâsul tău sfios, iubită,
E vară plină de ispită
Și mândru soare, micșunea
Sunt ochii tăi pe valea mea...
Din marea lor împărăție
O pajiște de vis mă'mbie...
Aș vrea să spun ce-amețitor
E rumen macul buzelor,
Dar vorba nerostită pierе, —
O undă 'n lanuri de tăcere...
Se uită soarele 'napoi
Și râde soarele de noi

Cât de cumiști stăm laolaltă
Și gândul meu de tine plin...
Ca 'n gratii, printre arbori vin
Prelungi fioare de lumină...
Trandafiriu reflex anină
Pe amurgirea ta din păr...
Te-am prins de mână 'n adevăr?
Te-ai rezimat coplesitoare
Ca iedera de brațu-mi oare?
In lacrimi, ochi ți-au innotat
Cu luciul lor iluminat?
Știu doar că luna ne-a zâmbit
Și stelele din răsărit.

Acelaș soare, aceeaș lumină, acelaș farmec culegem din întregul volum. E una din cele mai valoroase, dintre multele publicații ale Casei Școalelor. D. Petre Stati e un poet al voie bune, al sănătăți depline sufletești, al celui mai reconfortant optimism. Citirea poemilor d-lui Stati, nu numai farmecă, dar înalță și purifică. Poema reproducă nu ne poate da o idee deplină despre importanța volumului și talentul poetului.

Cartea trebuie citită și păstrată ca o carte de căpătâi.

Const. Rîuleț. — Mânia lui Hercule. În editura „Universul“ a apărut de curând „Mânia lui Hercule“, de poetul Const. Rîuleț, un volum de 240 pagini, care se vinde cu 220 lei. Nu vom lăuda pe colaboratorul nostru. Amintim numai că „Mânia lui Hercule“ vine după „Papagalii“, cel mai mare succes pe care l-a avut Teatrul Național din București până în anul 1928, când s'a jucat această piesă; după „Baia Domniței“ și „Femei Ciudate“, piese care s'au tradus și s'au reprezentat și în alte limbi: după „Piedica“ volum de nuvele și schițe editat și la Budapesta în traducerea d-lui Kerestury-Olteanu; după „Urechea Mahalalei“, comedie ce se joacă prin întrerupere, pe toate scenele din provincie, după ce s'a reprezentat la Teatrul Național în București.

„Mânia lui Hercule“ este o povestire ce te captivează dela primele rânduri și care trebuie citită.

AL. GREGORIAN, — Tara Demiurgului, — editura Cugătară — Georgescu Delafras, 1942. E una dintre cele mai

suggestive cărți despre războiul nostru dela răsărit și despre problemele pe cari le pune acest război neamului nostru. D. Al. Gregorian are un stil ușor și plăcut. Talentul său de a expune îl pune în rândul prozatorilor de seamă.

Tara Demiurgului trebuie citită și răspândită.

Anuarul Liceului Național Iași pe anul 1941—1942, volum de 200 pagini format mare, excede aspectul publicațiilor obișnuite de acest fel, cuprinzând bucăți literare de seamă și variate articole instructive, pe lângă datele statistice de rigoare.

Conținutul select și instructiv și condițiile tehnice ireproșabile în cari a apărut îl impune atenției tuturor.

Profesor VICTOR JINGA, — Economia Transilvăneană și spațiul național românesc, — Inst. de arte grafice „Astra“, Brașov 1943. E o broșură de 50 pagini format mare în care D. Profesor și rector al Acad. Comerciale din Cluj—Brașov tratează, cu cunoscuta-i competență, problemele vitale economice în legătură cu Transilvania și cu spațiul național românesc.

Cu o înaltă competență și cu argumente cari nu se pot contesta, D. Jinga pune la punct pe anumiți vecini, pentru cari adevărul obiectiv nu există, și pentru cari calomnia și minciuna sunt principalele arme de luptă.

Broșura se impune prin conținutul ei instructiv, edificator și de acută actualitate.

Dr. VASILE VERTAN, — Omul Adevărat, — Piesă în trei acte, — Tip. Dragoș Grădinaru, Câmpulung-Mold. Acțiunea e bine susținută și subiectul e bine ales. Conflictul cu fond național și patriotic se rezolvă după regulile artei. Personajile sunt bine caracterizate. Ca lectură, piesa se citește cu deosebi interes. Rămâne să fie verificată pe scenă.

Const. Virgil Gheorghiu, — Ultima Oră, — roman, Editura Națională. Gh. Mecu. Dealungul a aproape 400 de pagini de lectură atrăgătoare, autorul ne dă o imagine vie despre viața plină de peripeții a eroului romanului: Funogea a cărui existență se deapănă în jurul unui proces criminal care decide de soarta lui și de aceea a alor lui, cu toate că întreaga acuzare

se bazează pe simple coincidențe cari nu pot atinge onorabilitatea eroului. În jurul eroului principal se desinează caractere de femei, personificate în soția lui Funogea, Lucica și în avocata Eleonora Nicolau. Toți eroii, de ambele sexe, ne prezintă un mediu în care colcăie scăderile morale cari caracterizează anumite cercuri din capitala țării și anumite scăderi și mizerii ale mediului rural.

Din întreg cuprinsul romanului rezultă că autorul are un deosebit talent de expunere și că posedă arta de a-și schița personagiile scurt și impresionant.

Ultima Oră e un roman care va rămâne în literatura noastră contemporană.

TRADUCERI

Literatura noastră se îmbogățește pe zi ce trece cu prețioase traduceri din literaturi străine. Astfel Editura Remus Cioflec apare în timpul din urmă în public cu trei traduceri ale unor opere cari în țările de origine au avut un mare răsunet. Două din aceste lucrări sunt traduse din limba italiană: *Printre Bisturie și Foarfeci*, de *Andrea Majochi*, traducere de *Giuseppe Barese* și *Viața Avocatului* de *Pierluigi* și *Ettore Erizze*, traducere de *Attilio D'Andrea*.

Ambele cărți sunt de o mare valoare literară și de îndrumare practică și face cinste Editurii Remus Cioflec.

Nu mai puțin interesantă și utilă e cea de a treia traducere în Editura Cioflec, aceea a masivului roman de peste 500 pagini format mare, *Stăpânul din Baravore* de *Frabcis Stuart*, tradus din limba engleză de *I. Schiefer*.

Editura Națională, Gh. Mecu tipărește romanul lui *Walter Scott*, *Rob Roy*, în traducerea d-lui *Mircea Petrescu*. Acest cunoscut roman ne dă o icoană vie despre viața irlandezilor, iar traducerea conștiințioasă a d-lui *Mircea Petrescu* îi păstrează farmecul original.

În Editura „G. M. Amza” a apărut în ediția a II-a romanul lui *Jack London*, *Mihail Căine de Circ*, în traducerea proprie a proprietarului editurii. Romanul, ajuns la ediția a 2-a, nu poate să nu aibă un mare succes de librărie, grație noutății subiectului tratat și fondului moral al operei.

Editura Georgescu Delafras contribuie și ea la îmbogățirea literaturii noastre prin buna traducere din germana a romanului *Omul Gol* al lui *Emil Strauss*.

Toate traducerile de mai sus fac să se simtă curentul cel nou sănătos rezultat din eliminarea mercantilismului jidovesc de pe câmpul literilor românești.

R E V I S T E

Convorbiri Literare, cu Nr. 1, Ianuarie 1943 a intrat în al 76-lea an de existență. În acest număr D. Profesor Ion Lupas publică un remarcabil articol despre „**Congresul dela Berlin și Repercusiunile lui în Istoria Românilor**”. Am mai primit numerele de pe Februarie, Martie și Aprilie 2,3,4 1943.

Această bătrână revistă, sub energica și competența conducere a D-lui I. E. Torouțiu, se prezintă cu o prospețime și cu o putere de afirmare care ar putea fi dată pildă multor reviste tinere. Noi dorim ca puterea de muncă a D-lui profesor Torouțiu să și producă încă mulți ani roadele binefăcătoare, conducând cu aceeași energie și competență, revista cea mai veche, devenită astăzi, grație D-sale, un focar de cultură și afirmație românească, la înălțimea timpurilor când și-a început existența.

NĂZUINȚI, tânăra revistă dela Iași a elevilor Liceului Național, a intrat cu N-rul 1—2, Aprilie 1943, în al doilea an de apariție. Ținem să relevăm acest fapt pentru că stăruințele D-lui Prof. Virgil Marineanu de a pune în valoare tinerele talente în formație este demnă de toată lauda. Revistele aceștea tineresti ar trebui generalizate. Viitorii promotori ai culturii naționale pot fi astfel descoperiți și pașii lor călăuziți încă dela primele dibuiri. Urăm tinerii reviste să ajungă a călăuzi ani îndelungați pașii tinerelor vlăstare în ogorul culturii naționale.

Gândirea Nr. 4 an. XXII, Aprilie 1943, pe lângă materialul bogat, ne aduce articolul de fond al d-lui Nichifor Crainic, *Tranfigurarea românismului*, pe care-l relevăm pentru actualitatea lui.

Nu mai puțin interesant e articolul de fond al aceluiaș

autor din Nr. 6, Iunie-Iulie 1943, intitulat „*Poetul Eroismului*“.

Din cele trei *Crișuri* Nr. 3-4, Martie—Aprilie 1943, relevăm articolul d-lui col. G. Bacaloglu, *Doină și Vitejie* și acela al d-lui prof. Boldur despre *Rădăcinile Imperialismului Rușesc*, pentru actualitatea lor.

N-rul pe Mai-Iunie ne sosește cu o frumoasă ilustrație pe N-uj pe Mai-Iunie ne sosește cu o frumoasă ilustrație pe copertă reprezentând hărnicia românească.

În revista *Ramuri* dela Craiova Nr. 4-5, an. XXXIX, Aprilie—Mai 1943, citim articolul recapitulativ, plin de învățăminte, al d-lui C. Ș. Făgețel, intitulat „*Revista Ramuri*” în care se arată „cum a început, cum s'a dezvoltat și ce-a putut să dea culturii și literaturii românești” această revistă.

Articolul ridică un vâl asupra unui trecut care nu poate fi dat uitării.

Din Nr. 6—7 Iunie-Iulie 1943, relevăm articolul plin de învățăminte și bine documentat „*Calătoriile lui Dinicu Golescu*” al D-lui Dumitru Imbrescu.

Revista Institutului Social Banat-Crișana, an. XI, Ian.—Aprilie 1943, alături de bogatul material cuprins într'un volum de 208 pagini, ne aduce articolul de fond: *Episcopia Mehadiiei — Ad Mediam — Ad Aquis — Aque — VODIȚA* al d-lui prof. Dr. Gh. Coțoșman, o „ipoteză istorică”, plină de bogate sugestii.

REVISTE ȘI ZIARE PRIMITE LA REDACȚIE

Convorbiri Literare Nr. 4, Aprilie 1943 ; **Observatorul Social Economic**, Nr. 2—3, Martie-Iunie 1943, de sub conducerea Rectorului Academiei Com. din Brașov-Cluj, D. Prof. Victor Jinga ; **Cuget Moldovenesc**, anul XII Nr. 5—7 1943 de sub conducerea D-lui Petre Stati ; **Revista Bucovinei**, an. II Nr. 7 Iulie 1943, de sub conducerea D-lor Traian Cantemir și Dragoș Vițencu ; **Luminătorii** an. VII, Mai-Iunie 1943 ; **Revista Institutului Social Banat-Crișana**, An. XI Mai-Iunie 1943 ; **Pagini Literare**, an. IX Nr. 7-8 sub conducerea D-lui Teodor Mureșanu ; **Vatra**, an. VII Nr. 5-6, Mai-Iunie 1943, din Craiova de sub con-

ducerea D-lor C. S. Făgețel, D. Tomescu și Ion Donat : **Marea Noastră pentru Tineret**, Nr. 47-48, Iulie August 1943 ; **Marea Noastră**, an. XII Nr. 5-6 Mai Iunie 1943 ; **Bucovina Literară**, an. III Nr. 62,8 August 1943 ; **Crnoica Romanului** de sub conducerea P. S. Episcop Lucian, an. XX Nr. 4, Aprilie 1943 ; **Progresul**, an. IX Nr. 150-160, Iulie 1943 ; **Răsăritul**, Nr. 4-6 1943 ; **Neamul Nostru**, an. I Nr. 23,5 August 1943, sub conducerea D-lui N. Georgescu ; **România Viitoare**, a D-lui Dr. Titu Cureauu, Nr. 102 1 August 1943 ; Gazeta dela Turda Nr. 160 de sub conducerea D-lui Vasile Iluțiu ; **Telegraful Român**, organul Mitropoliei din Sibiu, an. XCI Nr. 28 11 Iulie 1943 : **Fapta dela Călărași**, de sub conducerea D-lui av. Nicolae Ioan, an. VI Nr. 132-133, 25 Iulie 1943 ; **Drum Nou dela Turnu-Măgurele** de sub conducerea D-lui C. Nedelescu-Zlotești, an. XVIII Nr. 6,30 Iulie 1943, cotidienele **Porunca Vremii**, **Viața**, **Basarabia**, **Tribuna**.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A D M I N I S T R A T I V E

Toți știm că trecem prin timpuri grele. Munca noastră se cere ajutată și răsplătită.

«ROMÂNIA EROICĂ» roagă pe abonații săi să onoreze chitanțele ce li se trimet prin poștă, știind că înapoierea neachitate a acestor chitanțe, pe lângă că aovedește o regretabilă scădere din partea abonatului, ne cauzează pagube noi cari, date fiind sacrificiile pe cari le facem și greutățile de neînvins cu cari luptăm, nu pot fi lăsate fără sancțiune.

Munții Apuseni au cuvântul

DETUNATA, organ săptămânal al moșilor apare la Alba Iulia cu începere din Martie 1943, sub direcția d-lui Ion Popa-Zlatna și cu concursul asiduu al poetului Munților Apuseni, V. Copilu-Cheatră, în calitate de prim redactor și al d-lui I. V. Munteanu, redactor responsabil și secretar de redacție.

Nu am primit la redacție această prețioasă revistă. Dar o călătorie prin Ardeal și o vizită la redacția din Alba Iulia ni-au înlesnit procurarea primelor 12 numere ale publicației.

Am putut astfel constata că Munții Apuseni își au în sfârșit organul lor de publicitate. De fapt specificul eroic al munților lui Horia, ai lui Avram Iancu și ai atâtor eroi pe cari acești munți i-au dăruit neamului, palpită din orice rând. Redactorii înșiși sunt moși autentici cari poartă în sângele lor eroismul strămoșilor și specificul celui mai curat și străvechiu românism.

Această publicație era necesară. Ea umplea un gol de mult simțit. Munții au pornit la luptă: *Detunata* are cuvântul. Să-l auzim cu reculegere și dragoste românească. *Și mai ales, să-i dăm ascultare.*

Urăm tinerilor inițiatori și redactori să-și ducă, ani îndelungați, publicația la mari triumfuri.

Recomandăm cu căldură D-lor abonați noua lucrare a directorului nostru. **RASA ȘI GENIUL EI. — MISIONARISMUL ROMÂNESC ÎN NOUA EUROPA.**

ABONAMENTE:

Rurale: Instituții culturale Lei 500; Primării și notariate Lei 1.000; Particulari Lei 1.000.

Urbane: Școli primare Lei 1.000; Școli superioare Lei 2.000; Facultăți și Instituții publice Lei 3.000; Intreprinderi Comerciale, Industriale, Bancare, etc. Lei 5.000; Particulari, liberi profesioniști Lei 3.000; Abonamente de onoare, dela Lei 10.000.

Lucrări de căpătâi de citit pe îndelete pentru
timpurile prin care trecem:

ION COLFESCU-DELATURDA

«Viața morală a popoarelor și Războiul European, Cauze și Efecte». București, Tipografia «Poporul», 1916.

«Războiu și Civilizație», Cluj, Tip. „Ardealul“, Anul 1923.

«Spirit și Materie», Eroismul în viața de stat, Cluj, Tipogr. «Ardealul», 1935.

«La răscruci de drumuri», Cluj, Tipografia «Lumina», 1939.

«Pe drumul marilor prefaceri», Cluj, Tipogr. „Renașterea“, 1940.

«Rasa și Geniul ei — Misionarismul românesc în Noua Europă» —. București, Tip. „Informația Zilei“ 1943.

PREȚUL LEI 225